

Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold
Familiereet
j.nr. 2013-2092
npwi

16. oktober 2014

UDKAST

til

Forslag

til

Lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service og forskellige andre love (Lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke)

§ 1

I adoptionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1084 af 7. oktober 2014, foretages følgende ændringer:

1. § 9, stk. 2, 2. pkt., ophæves.

2. § 9, stk. 3 og 4, affattes således:

”Stk. 3. Adoption kan meddeles efter stk. 2, hvis betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om social service er opfyldt, og det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være til gavn for barnet.

Stk. 4. Når barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3, i lov om social service, og betingelserne i § 58 i lov om social service er opfyldt, kan adoption efter stk. 2 meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.”

3. Efter § 9 indsættes:

”§ 10. Når statsforvaltningen modtager meddelelse fra kommunalbestyrelsen om, at Ankestyrelsen har meddelt samtykke efter § 68 e i lov om social service til, at et barn kan adopteres uden samtykke fra forældrene, træffer statsforvaltningen efter § 9, stk. 2, afgørelse om adoption af barnet, hvis betingelserne i § 9, stk. 2-4, er opfyldt.

Stk. 2. Inden statsforvaltningen træffer afgørelse efter stk. 1, skal statsforvaltningen forespørge barnets forældre, om de vil give samtykke til adoptionen, jf. § 7.”

4. § 12 ophæves.

5. I § 25, nr. 4, ændres ”behandling” til: ”statsforvaltningens behandling”.

6. I § 29 b, stk. 1, udgår: ”, der er indbragt for retten, jf. § 11”.

§ 2

I lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 1023 af 23. september 2014, som ændret ved § 1, nr. 2, i lov nr. 495 af 21. maj 2013 og § 1, nr. 6, 11 og 12, i lov nr. 722 af 25. juni 2014, foretages følgende ændringer:

1. I § 13 indsættes efter stk. 6 som nyt stykke:

”Stk. 7. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder gratis vejledende rådgivning til kommuner i sager om adoption uden samtykke.”
Stk. 7-10 bliver herefter stk. 8-11.

2. Efter § 68 c indsættes før overskriften før § 69:

”Myndighedernes opgaver i forbindelse med adoption med og uden samtykke

§ 68 d. I forbindelse med en afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, eller § 58, hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret.

§ 68 e. Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption af et barn eller en ung ikke kan gennemføres med samtykke fra barnets eller den unges forældre, jf. § 7 i adoptionsloven, og kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption vil kunne gennemføres uden samtykke fra forældrene efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, forelægger kommunalbestyrelsen sagen for børn og unge-udvalget.

Stk. 2. En forelæggelse for børn og unge-udvalget efter stk. 1 skal indeholde en indstilling om, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven. Denne indstilling skal indeholde følgende:

- 1) Den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50.
- 2) Handleplanen, jf. § 140.
- 3) En beskrivelse af at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt.
- 4) Oplysninger om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption, jf. § 6, stk. 1 og 3, i adoptionsloven.

Stk. 3. En indstilling om adoption efter § 9, stk. 2 eller 3, i adoptionsloven skal endvidere indeholde en redegørelse for, at betingelserne for anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet i § 58 er opfyldt.

§ 68 f. Børn og unge-udvalget kan på et møde indstille til Ankestyrelsen, at styrelsen meddeler samtykke til, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven.

Stk. 2. Inden indstilling efter stk. 1 afgives, skal børn og unge-udvalget give barnet eller den unge, barnets eller den unges forældre, indehaverne af forældremyndigheden over barnet eller den unge og barnets eller den unges eventuelle plejeforældre samt advokaterne og bisidderne for dem lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. En indstilling efter stk. 1 kan kun vedtages, hvis mindst 4 af udvalgets 5 medlemmer stemmer for indstillingen. Indstillingen skal være skriftlig og begrundet, og den skal meddeles til sagens parter, kommunalbestyrelsen og Ankestyrelsen. Hvis dommeren ikke er enig i indstillingen, skal dette tilføjes udvalgets protokol, og meddelelsen om indstillingen skal indeholde oplysning om dommerens stillingtagen. Hvis indstillingen ikke vedtages, gives

skriftlig meddelelse herom til sagens parter og kommunalbestyrelsen. Meddelelsen skal begrundes, og den skal indeholde oplysning om dommerens opfattelse.

§ 68 g. Hvis Ankestyrelsen kan tiltræde børn og unge-udvalgets indstilling efter § 68 f, stk. 1, meddeler styrelsen samtykke til, at barnet adopteres uden samtykke fra forældrene. Meddelelsen, der skal være skriftlig og begrundet, gives til sagens parter og kommunalbestyrelsen. Hvis Ankestyrelsen ikke kan tiltræde indstillingen, meddeler styrelsen dette til sagens parter og kommunalbestyrelsen. Denne meddelelse skal være skriftlig og begrundet.

§ 68 h. Ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold kan fastsætte nærmere regler om behandlingen af sager efter §§ 68 e-68 g.”

3. I § 74, stk. 1, nr. 11, ændres ”§ 123 b, stk. 1,” til: ”§ 123 b, stk. 1, og ”.

4. I § 74, stk. 1, nr. 12, ændres ”123 c og” til: ”§ 123 c.”.

5. § 74, stk. 1, nr. 13, ophæves.

6. I § 74, stk. 4, udgår: ”, samt afgørelse om anbefaling af adoption, jf. stk. 1, nr. 13,”

§ 3

I forældreansvarsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1085 af 7. oktober 2014, foretages følgende ændring:

1. I § 20 a indsættes efter ”disse,”: ”navnlig”.

§ 4

I lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. lovbekendtgørelse nr. 1019 af 23. september 2014, foretages følgende ændring:

1. § 55, stk. 2, nr. 3, affattes således:

”3) Sager om Ankestyrelsens samtykke til, at et barn adopteres uden samtykke fra forældrene efter adoptionslovens § 9.”

§ 5

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. oktober 2015.

Stk. 2. § 3, nr. 1, finder alene anvendelse på adoption, der gennemføres efter lovens ikrafttræden.

§ 6

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. §§ 1 og 3 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og baggrund

1.1. Indledning

1.2. Baggrund

2. Lovforslagets formål

3. Lovforslagets indhold

4. Adoption uden samtykke

4.1. Gældende ret

4.1.1. Den seneste ændring af reglerne om adoption uden samtykke

4.1.2. Betingelser for adoption

4.1.3. Hvem kan adoptere

4.1.4. Barnets samvær med dets oprindelige forældre og familie

4.1.5. Behandlingen af en sag om adoption uden samtykke

4.1.5.1. Behandling af sagen i kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen

4.1.5.2. Behandlingen af sagen i statsforvaltningen, hos ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold samt ved domstolene

4.1.6. VISO's opgaver

4.1.7. Forholdet til Danmarks internationale forpligtelser

4.2. Undersøgelse af adoptioner uden samtykke og oplysninger om børn anbragt uden for hjemmet

4.3. Ministeriets overvejelser

4.3.1. Lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke (adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4)

4.3.2. Fastsættelse af samvær eller anden kontakt med barnets oprindelige slægt

4.3.3. Ændring af processen for behandlingen af sager om adoption uden samtykke

4.3.3.1. Kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen

4.3.3.2. Statsforvaltningen, ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold samt domstolene

4.3.4. Kommunernes adgang til at anvende rådgivning fra VISO

4.4. Den foreslåede ordning

4.4.1. Lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke

4.4.1.1. Adoption uden samtykke af et anbragt barn (§ 9, stk. 3)

4.4.1.2. Plejeforældres adoption af plejebarn uden samtykke (§ 9, stk. 4)

4.4.2. Fastsættelse af samvær eller anden kontakt med barnets oprindelige slægt

4.4.3. Ændring af behandlingen af en sag om adoption uden samtykke (adoptionslovens § 10 og servicelovens § 74, stk. 1, nr. 13)

4.4.3.1. Kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen

4.4.3.2. Statsforvaltningen, ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold samt domstolene

4.4.4. Kommunernes adgang til at anvende rådgivning fra VISO

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

6. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

7. Administrative konsekvenser for borgerne

8. Miljømæssige konsekvenser

9. Forholdet til EU-retten

10. Hørte myndigheder, organisationer m.v.

11. Sammenfattende skema

1. Indledning og baggrund

1.1. Indledning

Det overordnede formål med lovforslaget er at styrke de intentioner, der ligger bag de gældende regler om adoption uden samtykke. Styrkelsen sker ved i højere grad at give de børn og unge, som må formodes at skulle være anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, fordi deres forældre ikke kan tage sig af dem, en stabil og kontinuerlig opvækst med gennemgående og varige omsorgspersoner. Dette kan i helt særlige tilfælde skabes gennem øget anvendelse af adoption, herunder adoption uden samtykke.

1.2. Baggrund

Reglerne om adoption uden samtykke (tvangsadoption) blev ændret den 1. oktober 2009 ved lov nr. 494 af 12. juni 2009. Formålet var at sikre anbragte børns mulighed for kontinuitet og stabilitet i deres opvækst gennem adoption uden samtykke i tilfælde, hvor forældrene aldrig vil kunne tage sig af dem og give dem en stabil familierelation. Den daværende adgang til at gennemføre adoption uden samtykke blev derfor udvidet.

Indtil lovændringen i 2009 blev der kun gennemført ca. en adoption uden samtykke om året. Men selvom intentionen med ændringen i 2009 var at gøre det muligt i højere grad at anvende adoption uden samtykke, hvor det er formålstjeneligt af hensyn til barnet, viser tal fra Ankestyrelsen, at gennemsnittet herefter alene er steget til omkring tre adoptioner uden samtykke årligt.

En gennemgang af sagerne viser, at der er forskellige udfordringer forbundet med at anvende reglerne om adoption uden samtykke. Belysningen af forældreoven er forbundet med vanskeligheder – både i forhold til at få forældrene til at medvirke og i forhold til, hvilke oplysninger der skal foreligge til brug for vurderingen af forældreoven. Der har også vist sig usikkerhed med hensyn til fortolkningen af kravet om, at en adoption uden samtykke af et barn under 1 år forudsætter, at forældrene ikke kan spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Hertil kommer, at en undersøgelse af kommunernes kendskab til og brug af reglerne om adoption uden samtykke udarbejdet af Ankestyrelsen i 2011 viser, at kommunerne nok er bevidste om muligheden for at anvende adoption uden samtykke som indsats i særlige situationer, men også at der efter kommunernes egen opfattelse er behov for et paradigmeskifte og en holdningsændring i kommunerne til adoption som indsats, hvis muligheden i højere grad skal anvendes. Sideløbende med de foreslåede lovændringer tages derfor initiativ til en formidlingsindsats med henblik på at få udbredt viden i kommunerne om reglerne om bortadoption.

Ændringen af reglerne skal også ses på baggrund af udenlandske erfaringer med adoption i forhold til anbringelse uden for hjemmet, der viser, at adopterede børn klarer sig bedre end anbragte børn. Internationale erfaringer viser, at adopterede børn har en bedre fysisk udvikling og klarer sig bedre i diverse færdighedstest end anbragte børn. Samtidig er deres adfærdsmæssige og mentale problemer mindre end hos anbragte børn. Der henvises til SFI –

Det Nationale Forskningscenter for Velfærds undersøgelse ”Adoption som indsats” (07:32) fra 2007.

2. Lovforslagets formål

Hovedformålet med lovforslaget er at styrke muligheden for, at børn og unge, som må formodes at skulle være anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, fordi deres forældre ikke kan tage sig af dem, kan få en stabil og kontinuerlig opvækst med gennemgående og varige omsorgspersoner. Denne stabilitet og kontinuitet kan skabes ved, at barnet eller den unge adopteres af personer, der er i stand til at tage sig af dem og give dem en tryk opvækst. Hvis forældrene ikke vil give samtykke til, at barnet eller den unge bortadopteret, bør der være mulighed for at gennemføre adoptionen uden samtykke.

Reglerne skal således understøtte, at disse børn og unge får de bedst mulige vilkår for deres opvækst og udvikling, og at de får mulighed for at blive et fuldgældigt medlem af en familie. Dermed følger forslaget op på de intentioner, der ligger bag de gældende regler om adoption uden samtykke.

Som et led i dette er det et centralt formål med forslaget at optimere behandlingen af sager om adoption uden samtykke.

3. Lovforslagets indhold

I lovforslaget foreslås reglerne om kommunalbestyrelsens overordnede opgaver i relation til adoption præciseret, samlet og indsat i et nyt afsnit i servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge. Efter de foreslåede regler skal det i forbindelse med overvejelser om at anbringe et barn eller en ung uden for hjemmet med eller uden samtykke fra forældrene, og hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, samtidig overvejes, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for adoption af barnet.

I relation til adoptionsloven indeholder lovforslaget lempelser af betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke fra forældrene. Dette sker for det første ved, at det efter forslaget skal være ”sandsynliggjort” – og ikke som efter gældende ret ”godtgjort” – at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

For det andet ophæves betingelsen om, at forældrene ikke må kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Denne ændring suppleres af en ændring af forældreansvarslovens regler om et barns mulighed for samvær med dets oprindelige slægtninge, herunder dets forældre, efter en adoption, sådan at fastsættelse af samvær ikke længere forudsætter, at der har været en kontakt mellem barnet og forældrene før adoptionen. Fastsættelsen af samvær forudsætter dog, at samværet er til barnets bedste.

For det tredje indføres der mulighed for at gennemføre en adoption uden samtykke i tilfælde, hvor barnets tilknytning til en plejefamilie har fået en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og under hensyn til barnets relation til forældrene.

Endelig indeholder lovforslaget også ændringer i behandlingen af sager om adoption uden samtykke for at optimere behandlingen af disse sager uden dog herved at svække de gældende retssikkerhedsgarantier. Denne optimering sker bl.a. ved at præcisere de involverede

myndigheders opgaver i forbindelse med behandlingen af en sag om adoption uden samtykke, herudover kommunernes adgang til at søge vejledning hos den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) i sager om adoption uden samtykke. Samtidig afskaffes statsforvaltningens pligt til at forelægge sager om adoption uden samtykke for ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold, inden afgørelsen træffes.

Adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, idet retsforholdet mellem barnet og dets oprindelige forældre ophæves fuldstændig. Det er derfor afgørende, at barnets og forældrenes retssikkerhed til stadighed holdes for øje. Lovforslaget ændrer ikke ved de retssikkerhedsgarantier, som ligger i de nugældende regler.

4. Adoption uden samtykke

4.1. Gældende ret

4.1.1. Den seneste ændring af reglerne om adoption uden samtykke

Bestemmelserne om adoption uden samtykke blev indsat i adoptionsloven i 1972 og er senest ændret ved lov nr. 494 af 12. juni 2009 om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love (Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.).

I perioden 1972 til 2009 blev der gennemført ganske få adoptioner uden samtykke, og der havde udviklet sig en restriktiv praksis. Ændringen i 2009 var således et udtryk for et ønske om at sikre børn bedre opvækstvilkår ved at lempe adgangen til at gennemføre adoptioner uden samtykke i de situationer, hvor alternativet for barnet er en tvangsanbringelse uden for hjemmet i hele barnets opvækst.

Lovændringen fra 2009 bygger på betænkning nr. 1463/2005 om retssikkerhed i anbringelsessager (retssikkerhedsbetænkningen), afgivet af Socialministeriets Udvalg om anbragte børns og forældres retssikkerhed (Retssikkerhedsudvalget) og har nær sammenhæng med lov nr. 318 af 28. april 2009 om ændring af lov om social service (Kontinuitet i anbringelsen m.v.).

Retssikkerhedsudvalget pegede på, at der kunne være behov for at lempe betingelserne for adoption uden samtykke, når barnet var under 1 år, og når barnet havde været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år.

2009-ændringen afspejler udvalgets anbefalinger og indeholder en sondring mellem adoption uden samtykke af børn under 1 år, som navnlig kræver, at det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og ikke vil kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, og adoption uden samtykke af børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, hvor det ligeledes er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Samtidig med 2009-ændringen blev der indført en mulighed for, at der i helt særlige tilfælde efter adoptionen kan fastsættes samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og barnets oprindelige slægtninge, navnlig forældrene, hvis det er bedst for barnet. Dette blev gennemført ved en ændring af forældreansvarsloven, jf. afsnit 4.1.4.

Endelig indeholder 2009-ændringen en styrkelse af retssikkerheden for barnet og forældrene, blandt andet ved indførelsen af muligheden for beskikkelse af advokat i sager om adoption uden samtykke, jf. adoptionslovens § 15 a.

4.1.2. Betingelser for adoption

Efter adoptionslovens § 2 må adoption kun bevilges, når den kan antages at være til gavn for den, som ønskes adopteret, og denne enten ønskes opfostret hos adoptanten eller har været opfostret hos adoptanten, eller der foreligger anden særlig grund til adoptionen. Disse betingelser for adoption understreger, at formålet med en adoption er at etablere et forælder/barn-forhold eller at bekræfte et forælder/barn-forhold, som allerede består.

Det følger af adoptionslovens § 7, at adoption af en person, som er under 18 år og umyndig, kræver samtykke fra forældrene. Hvis den ene af forældrene er uden del i forældremyndigheden, forsvundet eller på grund af sindssygdom, åndssvaghed eller lignende tilstand ikke er i stand til at handle fornuftmæssigt, kræves kun samtykke fra den anden. Er begge forældre ude af stand til at handle fornuftmæssigt, kræves samtykke fra barnets værge.

I en situation, hvor et barn vurderes at burde bortadopteres for at sikre barnet stabilitet i opvæksten, vil det altid blive forsøgt at gennemføre adoptionen som en frivillig adoption med forældrenes samtykke, jf. lovens § 7. Kun når forældrene ikke vil medvirke til adoptionen – eller ikke er i stand til at give samtykke til adoptionen – og myndighederne vurderer, at barnet bør bortadopteres, vil der kunne blive tale om en adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4.

Hvis forældrene ikke har givet samtykke til adoption, kan adoption efter § 9, stk. 2, alligevel gennemføres i særlige tilfælde, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Bestemmelsen vil eksempelvis kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt til barnet – de såkaldt ”glemte børn” – men hvor forældrene ikke er uden forældrevenne. I praksis er adoption efter bestemmelsen i sådanne tilfælde normalt betinget af, at kontakten mellem barnet og forældrene har været afbrudt i en periode på 5-6 år, og at dette i udgangspunktet skyldes forældrenes manglende forsøg på kontakt. Dog har bestemmelsen siden ændringen i 2009 særligt været anvendt som en opsamlingsbestemmelse i de situationer, hvor adoptionen ikke er gennemført inden barnet er blevet 1 år, men hvor barnet endnu ikke har været anbragt uden for hjemmet i 3 år. I Ankestyrelsens sagsgennemgang, som er nævnt i afsnit 1.2. og 4.2. peges desuden på, at ikke alle de involverede myndigheder er opmærksomme på, at bestemmelsen også finder anvendelse på de ”glemte børn”.

Børn under 1 år kan efter § 9, stk. 3, i særlige tilfælde adopteres uden samtykke, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det, og det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at de heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Den sidste del af betingelsen skal sikre, at adoption uden samtykke i forhold til disse børn kun anvendes i situationer, hvor der ikke over tid vil kunne udvikle sig en egentlig familierelation mellem barnet og forældrene. Denne betingelse indebærer også, at forældrene ikke vil kunne få fastsat samvær eller anden kontakt efter adoptionen efter forældreansvarslovens § 20 a, der er beskrevet i afsnit 4.1.4.

Børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan efter § 9, stk. 4, adopteres uden samtykke, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det, og det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Det er for disse større børn ikke et krav, at forældrene ikke vil kunne spille en positiv rolle for barnet i

forbindelse med samvær. En adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan derfor gennemføres, selvom der har været kontakt mellem barnet og forældrene eller en af forældrene, men hvor der ikke er udsigt til, at forældrene vil kunne varetage omsorgen for barnet. Børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mere end 3 år, vil i helt særlige tilfælde kunne få fastsat samvær eller anden kontakt med forældrene efter adoptionen.

Det følger af § 9, stk. 3 og 4, i adoptionsloven at det som udgangspunkt ikke er muligt at gennemføre en adoption uden samtykke på baggrund af forældrenes manglende forældreevne efter, at barnet er fyldt 1 år, men før det har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. Hvis barnet er mere end 1 år, skal forholdet til forældrene og deres forældreevne observeres gennem en periode på mindst 3 år, hvor barnet er anbragt uden for hjemmet. Hvis det skønnes, at adoption er den bedste løsning for et helt lille barn, skal behandlingen af sagen tilrettelægges således, at det er muligt at gennemføre adoptionen inden for barnets første leveår. Dette kan være vanskeligt, da sagsbehandlingstiden i nogen grad kan påvirkes af forældrenes manglende medvirken til sagens oplysning. Lykkes det ikke at behandle sagen, inden barnet er fyldt 1 år, kan barnet ikke adopteres efter § 9, stk. 3, men må vente til det har været anbragt i 3 år, hvorefter adoptionen kan søges gennemført efter § 9, stk. 4. I tilfælde, hvor sagen er rejst inden barnet er fyldt 1 år, men hvor statsforvaltningen ikke har udfærdiget en adoptionsbevilling, inden barnet er fyldt 1 år, vil det dog være muligt at gennemføre adoptionen efter § 9, stk. 2.

En adoption efter § 9, stk. 3 eller 4 forudsætter, at servicelovens betingelser for anbringelse af barnet uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Det er således en forudsætning, at en anbringelse er eller ville kunne være sket uden forældrenes samtykke. Betingelsen fortolkes sådan, at betingelserne i servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, skal være opfyldt. Dette indebærer, at det er en betingelse for adoption efter § 9, stk. 3 eller 4, at barnet skal kunne anbringes uden for hjemmet på grund af forældrenes forhold. Der henvises til afsnit 4.1.5.1.

Forældrenes situation skal vurderes konkret, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældrenes forældreevne er af en sådan karakter, at adoption uden samtykke kan komme på tale. Som eksempler på situationer, hvor det kan overvejes, om forælderen er varigt uden forældreevne i adoptionslovens forstand, kan nævnes, at forælderen har en svær, kronisk psykisk lidelse, og at denne lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen. Et andet eksempel kan være svære personlighedsforstyrrelser, eventuelt kombineret med langvarigt misbrug, hos en forælder, der betyder, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet. Manglende forældreevne kan også foreligge, hvis forældrene er mentalt retarderet i et omfang, der betyder, at forældrene ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv, eller hvis forældrene har haft et langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv. Manglende forældreevne kan også vise sig ved, at en forælder inden for de seneste år gennem længere tid ikke har været i stand til at tage sig af andre af sine børn, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at forbedre dette.

Ved vurderingen af forældreevnen inddrages forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om der er mulighed for, at forældreevnen kan genvindes. Der vil desuden skulle iværksættes en eller flere specialundersøgelser hos eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, fysiske sygdomme samt eventuelle tidligere behandlinger. Det skal således

vurderes, om forælderen har fået tilbudt relevant behandling, om forælderen har kunnet samarbejde om behandlingen og effekten af behandlingen. Prognosevurderingen skal også indeholde oplysninger om forældrens eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt med forælderen. Vurderingen skal således afdække, om manglende forældreevne alene er en aktuell tilstand, eller om den har vist sig som et gentaget mønster på tværs af situationer, tid samt fysisk og psykisk tilstand.

Skal flere forældre efter adoptionslovens § 7 give samtykke til adoptionen, skal prognosevurderingen indeholde en vurdering af hver enkelt forældres forældreevne samt en vurdering af forældrenes samlede forældreevne. Hvis den ene forælder ønsker at samtykke til adoptionen, skal dennes forældreevne ikke vurderes. Forælderen skal henvises til statsforvaltningen, som kan modtage et samtykke til adoptionen.

I de tilfælde, hvor varigt fravær af forældreevne ikke er dokumenteret, men det dog med relativ stor sikkerhed vurderes, at muligheden for at udvikle forældreevnen hos forælderen enten er stærkt reduceret eller meget usikker, og hvor dette ikke kan godtgøres inden for 1 år efter barnets fødsel, skal kommunen standse behandlingen af sagen om adoption af barnet uden samtykke. Barnet skal i disse situationer i stedet anbringes på en institution eller hos en plejefamilie med henblik på adoption.

Det forhold, at en forælder har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og har behov for f.eks. praktisk hjælp til at varetage deres forældreskab, er ikke i sig selv et udtryk for, at forælderen er uden forældreevne. Hvis forældre med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne skal have undersøgt deres forældreevne i forbindelse med adoption uden samtykke, skal det sikres, at forældrene konkret og rettidigt har modtaget den støtte og kompensation, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder særligt i forbindelse med varetagelsen af forældrerollen. Hvis den hidtidige støtte til forældrene anses for utilstrækkelig, bør det overvejes at udsætte færdiggørelsen af prognosevurderingen, indtil forældrene har modtaget relevant støtte, og det kan vurderes, om denne støtte vil kunne forbedre forældreevnen.

Barnets forhold skal også belyses grundigt. Belysningen er nødvendig i forhold til at vurdere, om barnet er egnet til adoption og også for i givet fald at kunne placere barnet ved den bedst egnede adoptivfamilie. Afhængigt af barnets alder kan det være nødvendigt at belyse barnets perspektiv ved en høring af barnet gennem samtale.

4.1.3 Hvem kan adoptere

Efter adoptionslovens § 4 a kan adoption bevilges, når ansøgeren er godkendt som adoptant. Dog kræves der ikke godkendelse af ansøgeren, hvor der består et nært slægtskab eller andet særligt tilknytningsforhold mellem adoptanten og adoptivbarnet eller dets forældre.

Det er muligt at anbringe et barn i pleje med henblik på adoption. Plejefamilier til denne anbringelsesform kan findes ved, at kommunen retter henvendelse til Adoptionsnævnet, som undersøger, om der findes godkendte adoptivfamilier, som har tilkendegivet, at de vil være indstillet på at modtage et barn i pleje med henblik på adoption. Hvis dette er tilfældet, foretager Adoptionsnævnet en matchning mellem barnet og adoptanten, hvilket indebærer en vurdering af, om adoptanten skønnes egnet til at varetage barnets behov og til at håndtere den vanskelige situation, som det kan være at have et barn i pleje med henblik på adoption. Kommunen skal samtidig vurdere familiens egnethed som plejefamilie, og familien skal godkendes til plejefamilie efter servicelovens bestemmelser i kapitel 11 herom.

Ud af de ca. 80 godkendte familier, der i foråret 2014 stod på Adoptionsnævnets venteliste til national adoption, har ca. 35 % givet udtryk for at være indstillet på at modtage et barn i pleje med henblik på adoption. Det kan både være børn i pleje med henblik på adoption uden samtykke, og hittebørn, der ligeledes kan anbringes i pleje med henblik på adoption, hvis politiets efterforskning ikke kan fastslå barnets identitet. Siden lovændringen i 2009 har nævnet imidlertid ikke modtaget en formel anmodning fra en kommune om at bistå i forbindelse med plejeanbringelse af et barn med henblik på adoption.

Plejefamilier kan endvidere findes ved, at en familie, som er godkendt som plejefamilie efter serviceloven, efterfølgende søger om godkendelse som adoptant.

En familie, der ønsker at være plejefamilie, skal efter servicelovens § 66 a, stk. 1 godkendes. En godkendelse kan gives til plejefamilier som konkret egnede i forhold til et eller flere børn eller som generelt egnede. En generel godkendelse vil gælde i hele landet.

En plejefamilieanbringelse med henblik på adoption er hverken en afgørelse om adoption eller en tilkendegivelse af, at plejeforældrene vil kunne blive godkendt som adoptant, hvis de endnu ikke er blevet godkendt.

Der kan være tilfælde, hvor barnet eller den unge er anbragt, og hvor det med tiden viser sig, at der er grundlag for at bortadoptere barnet. I disse tilfælde er det muligt at påbegynde en sag om adoption. Har et barn været anbragt i pleje i mindst 3 år hos en plejefamilie, skal plejeforældrene ikke godkendes som adoptanter, da en adoption i disse tilfælde kan gennemføres som en familieadoption, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke af et barn, som har været anbragt uden for hjemmet efter adoptionslovens § 9, stk. 4, er dog ikke betinget af, at barnet adopteres af de plejeforældre, som barnet aktuelt bor hos. Der kan være situationer, hvor barnet er anbragt hos en plejefamilie, men hvor plejeforældrene ikke ønsker at adoptere barnet, eller hvor det ikke vil være til gavn for barnet at blive adopteret af plejeforældrene. I disse situationer kan barnet adopteres af andre personer, der er godkendt som adoptanter.

4.1.4. Barnets samvær med dets oprindelige forældre og familie

Efter adoptionslovens § 16 sker der ved en adoption et fuldt familieskifte, hvorved retsforholdet mellem barnet og dets oprindelige slægt bortfalder. Der er derfor efter adoptionen ingen juridiske bånd, der knytter barnet til dets oprindelige familie og ingen lovbestemt ret for barnet eller den oprindelige familie til at have en kontakt med hinanden.

Efter forældreansvarslovens § 20 a kan der i helt særlige tilfælde efter anmodning fra et adopteret barns oprindelige slægtninge, herunder barnets forældre, fastsættes samvær eller anden form for kontakt med barnet, hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form kontakt med den pågældende slægtning eller forælder. Bestemmelsen er kun relevant i tilfælde, hvor der har været en forudgående kontakt mellem barnet og den oprindelige slægt, som vurderes fortsat at være bedst for barnet, jf. lovens § 4. Ved frivillige adoptioner – herunder stedbarnsadoptioner – er der således som udgangspunkt mulighed for at bevare en kontakt med barnet efter adoptionen. De grunde, der fører til at gennemføre en adoption uden samtykke, vil som oftest være grunde, som taler mod, at det vil være bedst for barnet at fastsætte samvær. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at barnet i helt særlige tilfælde, hvor barnet inden adoptionen havde kontakt med forældrene, vil kunne have glæde af et sådant samvær

I forarbejderne til bestemmelsen i § 20 a i forældreansvarsloven om samvær eller anden form for kontakt med et adopteret barn (L 105 – FT 2008-09 som vedtaget ved lov nr. 494 af 12. juni 2009 om ændring af adoptionsloven og forskellige andre loven. (Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.)) er det antaget, at det fortrinsvis vil være relevant i adoptionsager, hvor et større barn forud for adoptionen har været anbragt uden for hjemmet og under anbringelsen har haft løbende kontakt med den oprindelige slægt.

Afgørelse i sådanne samværssager træffes af statsforvaltningen, hvis afgørelse efter lovens § 41 kan påklages til ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold (Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen).

4.1.5. Behandlingen af en sag om adoption uden samtykke

En række myndigheder inddrages i sager om adoption uden samtykke. Efter den sociale lovgivning (serviceloven) drejer det sig om kommunalbestyrelserne, de kommunale børn og unge-udvalg og Ankestyrelsen. Efter den familieretlige lovgivning drejer det sig om statsforvaltningen og ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold (Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen). Statsforvaltningens afgørelse efter adoptionslovens § 9 kan indbringes for domstolene.

Overordnet set har børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen ansvaret for at vurdere forældrenes forældreevne m.v. Disse myndigheders indstilling til adoption uden samtykke kan betragtes som en erstatning af et forældresamtykke til adoption. Statsforvaltningen frigiver barnet til adoption og træffer selve afgørelsen om adoption. I de tilfælde, hvor barnet skal matches med godkendte adoptanter, er det Adoptionsnævnet, der foretager denne matchning, mens statsforvaltningens har en praktisk rolle i den forbindelse, herunder med en orientering af de valgte adoptanter, ligesom statsforvaltningen kan være inddraget på et mere overordnet plan i forbindelse med en udslusning af barnet til adoptanterne.

I kommunalbestyrelsens, børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens indledende vurdering af adoptionsspørgsmålet indgår bl.a., om barnet eller den unge må antages at have behov for professionel bistand i et omfang, der gør, at adoption ikke vil være den bedste løsning for barnet

Myndighedernes opgaver i sager om adoption uden samtykke beskrives i det følgende.

4.1.5.1. Behandling af sagen i kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at et barn eller en ung bør bortadopteres, påhviler der kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen en række opgaver, som er nærmere reguleret og beskrevet blandt andet i adoptionsloven, i §§ 17 og 18 i bekendtgørelse nr. 807 af 21. juni 2013 om adoption (herefter adoptionsbekendtgørelsen) kapitel 25 i vejledning af 15. februar 2011 om særlig støtte til børn og unge og deres familier (vejledning nr. 3 til serviceloven) og del 3 i vejledning af 28. juni 2013 om frigivelse af børn til national adoption (herefter frigivelsesvejledningen).

Når en kommunalbestyrelse bliver opmærksom på, at et barn eller en ung må antages at trænge til særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen iværksætte en børnefaglig undersøgelse af barnets og familiens forhold, jf. servicelovens § 50. På baggrund af undersøgelsen skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger efter servicelovens § 52 om støtte, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være.

Kommunalbestyrelsen skal vælge den eller de mindst indgribende foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer, som er afdækket i den børnefaglige undersøgelse efter § 50.

En sag om adoption uden samtykke starter typisk i barnets handlekommune, dvs. den kommune hvor barnet har sin bopæl eller sædvanligvis opholder sig, jf. § 9 i lovbekendtgørelse nr. 1019 af 29. september 2014 om retssikkerhed og administration på det sociale område (herefter retssikkerhedsloven). Anledningen til, at kommunalbestyrelsen påbegynder en sådan sag, vil som oftest være, at en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50 rejser tvivl om, hvorvidt barnets forældre har den fornødne forældreevne. Det kan f.eks. være allerede før barnets fødsel, hvis kommunalbestyrelsens kendskab til forældrene gør, at kommunalbestyrelsen er opmærksom på, at det kommende barn får behov for særlig støtte. En sag om adoption uden samtykke kan også påbegyndes i tilfælde, hvor barnet eller den unge allerede er anbragt udenfor hjemmet, og hvor det med tiden viser sig, at adoption uden samtykke er en relevant mulighed.

For at en bortadoption af barnet eller den unge kan komme på tale, skal kommunalbestyrelsen gennem den børnefaglige undersøgelse vurdere forældreevnen og kunne godtgøre, at forældrene varigt er uden forældreevne. Denne vurdering er beskrevet i afsnit 4.1.2. Hvis forældrene er indstillede på og giver samtykke til at bortadoptere deres barn, overgår sagen til behandling i statsforvaltningen efter de almindelige bestemmelser om adoption. Såfremt forældrene ikke ønsker at give samtykke til bortadoption af deres barn, kan kommunalbestyrelsen forelægge en sag om adoption uden samtykke for børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74.

Bortadoption af et barn eller en ung efter adoptionslovens § 9, stk. 3 eller 4, forudsætter, at servicelovens betingelser for anbringelse af barnet uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke er imidlertid væsentlig strengere end betingelserne for at gennemføre en anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, stk. 1. Baggrunden herfor er, at adoption uden samtykke er en yderst indgribende foranstaltning, fordi den medfører et permanent familieskifte, hvorfor de forhold, der gør adoption uden samtykke relevant skal have en varig karakter.

Anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet uden samtykke fra forældrene og den unge, der er fyldt 15 år, forudsætter, at der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade. jf. servicelovens § 58, stk. 1. Bestemmelsen opstiller 4 parametre, som kommunalbestyrelsen skal foretage risikovurderingen ud fra: 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge, 2) overgreb som barnet eller den unge har været udsat for, 3) misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge, eller 4) andre adfærds eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge. Forudsætningen om at betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt, fortolkes sådan, at det udelukkende er betingelserne i servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, som skal være opfyldt. Barnet eller den unge skal således kunne anbringes uden for hjemmet på grund af forældrenes forhold og ikke på grund af forhold, der vedrører barnet eller den unge selv, før en sag om bortadoption uden samtykke på grund af forældrenes manglende forældreevne kan indledes.

Der kan være tilfælde, hvor det kan dokumenteres, at forældrene er uden forældreevne, men hvor det er uklart, om den manglende forældreevne er varig. I disse tilfælde må behandlingen af sagen med henblik på at bortadoptere barnet indstilles. Hvis det imidlertid vurderes, at muligheden for at udvikle forældreevnen hos forældrene enten er stærkt reduceret eller meget usikker, kan kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 68 c, stk. 1, bestemme, at anbringelsen af barnet eller den unge skal ske i en plejefamilie, der er indstillet på at adoptere barnet eller den

unge, således at barnet eller den unge undgår skift af sine primære omsorgspersoner, hvis betingelserne for adoption af barnet senere opfyldes. Se mere om valg af plejefamilie i afsnit 4.1.3.

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde faglig støtte til plejefamilier, der har et barn eller en ung anbragt med henblik på at adoptere barnet eller den unge, så plejefamilien forberedes bedst mulig på den fremtidige adoption og støttes i at håndtere den uvished, som kendetegner det at have et barn i pleje med henblik på adoption. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse mulighed for at kontakte Ankestyrelsen, som blandt andet udbyder adoptionsforberedende kurser til kommende adoptanter, med henblik på at lade Ankestyrelsens undervisere eller øvrige rådgivere forestå den faglige støtte til plejefamilien. Derved sikres det, at den faglige støtte ydes af undervisere og rådgivere med psykologfaglig baggrund og specifik viden om og indsigt i forskellige adoptionsforhold.

Det er kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen, der foretager den indledende skønsmæssige vurdering af, om hensynet til barnet eller den unge afgørende taler for at gennemføre en bortadoption uden samtykke fra forældrene. Barnets forhold skal i sagens natur være grundigt belyst, hvilket navnlig sker i forbindelse med udarbejdelsen af den børnefaglige undersøgelse, jf. servicelovens § 50, og oplysninger om barnets eller den unges synspunkter skal søges tilvejebragt, navnlig gennem samtale med barnet, hvis barnets alder og modenhed tillader det jf. servicelovens § 50, stk. 3. Ved bortadoption af helt små børn inddrages fødselsoplysninger fra hospitalet.

En grundig beskrivelse af barnets forhold er også nødvendigt i forhold til at kunne placere barnet eller den unge i den bedst egnede adoptivfamilie. Hvis barnet eller den unge eksempelvis har særlige fysisk eller psykiske problemer, er det afgørende, at den kommende adoptivfamilie er egnet til at adoptere et barn med sådanne problemer.

En indstilling fra kommunalbestyrelsen til børn og unge-udvalget om bortadoption af et barn eller en ung efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, skal ifølge adoptionsbekendtgørelsens § 17 indeholde dokumentation for, at betingelserne i serviceloven for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Den skal også indeholde en prognosevurdering, som nærmere beskrevet i afsnit 4.1.2, af forældrenes forældreevne og sandsynligheden for, om forældreevnen vil kunne genvindes.

Inden sagen forelægges børn og unge-udvalget, skal kommunalbestyrelsen bede statsforvaltningen om at beskikke advokat for sagens parter efter adoptionslovens § 15 a, stk. 2. Efter denne bestemmelse skal der i sager om adoption uden samtykke beskikkes en advokat for barnet, uanset barnets alder. Statsforvaltningen skal samtidig tilbyde forældrene advokatbeskikkelse, uanset om de har del i forældremyndigheden over barnet. Tilbud om advokatbeskikkelse skal endvidere gives til forældremyndighedsindehaveren, hvis denne er en anden end forældrene, og til eventuelle plejeforældre. Statsforvaltningens advokatbeskikkelser gælder for hele sagens administrative behandling – dvs. i børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Beskikkelsen af en advokat for barnet i en sag om adoption uden samtykke sikrer, at barnets partsstatus får et reelt indhold, ikke mindst i forhold til små børn der på grund af deres alder ikke kan deltage i sagens behandling. Advokatbeskikkelsen er også tænkt som en støtte til forældrene, forældremyndighedsindehaveren og eventuelle plejeforældre og skal sikre, at de får tilstrækkelig adgang til, allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse

med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder. Advokatbeskikkelsen er uafhængig af parternes økonomiske forhold.

Inden børn og unge-udvalget træffer afgørelse, skal barnet, den unge, forældremyndighedsindehaveren, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge have lejlighed til at udtale sig overfor børn og unge-udvalget. Da barnet har partstatus uanset alder, har barnet ret til at deltage i udvalgets møder på lige fod med andre parter. Oftest vil barnet dog være repræsenteret af en advokat på disse møder.

Såfremt børn og unge-udvalget er enig i kommunalbestyrelsens indstilling om bortadoption af et barn eller en ung, træffer børn og unge-udvalget på et møde afgørelse om anbefaling til Ankestyrelsen om adoption uden samtykke efter reglerne herom i adoptionsloven, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 13. Mindst 4 af udvalgets 5 medlemmer skal stemme for afgørelsen, jf. § 74, stk. 4, i serviceloven, og hvis dommeren ikke er enig i den trufne afgørelse, skal dette føres til protokol, og meddelelsen om udvalgets afgørelse skal indeholde oplysning om dommerens afvigende opfattelse, jf. § 74, stk. 5 i loven.

Børn og unge-udvalgets afgørelse om at anbefale adoption uden samtykke betragtes som procesledende, og det antages derfor, at afgørelsen ikke kan indbringes for anden myndighed.

Hvis børn og unge-udvalget er enig i kommunalbestyrelsens indstilling om adoption, videresendes sagen til Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen har ansvaret for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt. Ankestyrelsen skal således sikre, at der foreligger tilstrækkelig dokumentation for forældrenes manglende forældreevne og for om oplysningerne i f.eks. forældrekompetenceundersøgelsen er aktuelle. Hvis sagen ikke er tilstrækkeligt oplyst, kan Ankestyrelsen efter de almindelige forvaltningsretlige principper bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger eller ajourføring af de foreliggende oplysninger. Herudover skal Ankestyrelsen også vurdere, om barnet eller den unge er hørt, herunder om barnets eller den unges egne ønsker og barnets perspektiv er tilstrækkeligt belyst. Ud over barnets holdning til selve adoptionsspørgsmålet kan det eksempelvis være relevant at få belyst barnets holdning til dets biologiske familie og kontakten med denne, samt barnets holdning til den eventuelt kommende adoptivfamilie. I de situationer, hvor der er plejeforældre, som ønsker at adoptere barnet, skal Ankestyrelsen vurdere oplysningerne om forholdene i plejefamilien, herunder om plejeforældrene har forståelse for barnets situation og har været i stand til at yde omsorg for et barn, som måske i særlig grad har behov for ro, stabilitet og tryghed, således at det har udviklet sig og fortsat vil udvikle sig positivt.

Hvis en adoption vil medføre et familieskifte for barnet eller den unge, fordi barnet ikke kan adopteres af den aktuelle plejefamilie, skal Ankestyrelsen foretage en afvejning af flere forhold under hensyn til barnets tarv. På den ene side kan en adoption sikre barnet en stabil opvækst, hvor barnet bliver et fuldgældigt medlem af en familie. På den anden side kan barnet have tæt tilknytning til de personer, som det har ophold hos, og en flytning vil rykke barnet ud af dets sædvanlige omgivelser og betyde flere brud i dets relationer. Det må derfor vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoptionen ikke er i barnets tarv.

Ankestyrelsen påser også, at de formelle regler om indhentelse af samtykke fra forældrene og vejledning af de involverede parter er overholdt, om sagens parter har fået lejlighed til at udtale

sig over for børn og unge-udvalget inden afgørelsen. Endelig undersøger Ankestyrelsen, om sagens parter, herunder også barnet, har fået tilbudt advokatbistand efter adoptionslovens § 15 a. Har en part ikke fået beskikket en advokat under sagens behandling i børn og unge-udvalget, skal Ankestyrelsen forelægge sagen for statsforvaltningen med henblik på afgørelse om advokatbeskikkelse.

Ankestyrelsen behandler, efter § 52 b i retssikkerhedsloven, adoptionssagen på et møde, hvor sagens parter har mulighed for at deltage. Ankestyrelsen kan beslutte enten at meddele samtykke til bortadoption uden samtykke eller meddele afslag herpå. Beslutning om samtykke til adoption træffes med almindeligt stemmeflertal, jf. § 55, stk. 3, i retssikkerhedsloven. Ankestyrelsens beslutning træffes ved udvidet votering, hvor der deltager 2 medlemmer samt 2 ankechefer, hvoraf den ene er udpeget som formand. Hvis stemmerne står lige, bliver formandens stemme den afgørende.

Ankestyrelsens afgørelse betragtes på samme måde som børn og unge-udvalgets afgørelse efter § 74 som procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed. Den endelige afgørelse om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen. Denne afgørelse kan indbringes for domstolene eller anden myndighed. Det forhold, at en sag om adoption uden samtykke er begyndt i barnets handlekommune, gør ikke, at kommunalbestyrelsen eller børn og unge-udvalget anses for ansøger og dermed part i sagen. Kommunen kan derfor ikke bede om, at statsforvaltningens afgørelse indbringe for domstolene.

4.1.5.2. Behandlingen af sagen i statsforvaltningen, hos ministeren for børn, ligestilling integration og sociale forhold samt ved domstolene

Statsforvaltningens opgaver i forbindelse med en adoption uden samtykke er nærmere reguleret i adoptionsbekendtgørelsen og i frigivelsesvejledningen.

Det følger af § 19 i adoptionsbekendtgørelsen, at statsforvaltningen indleder en sag om adoption uden samtykke, når den modtager Ankestyrelsens samtykke til adoption. Statsforvaltningen kan således kun behandle en sag om adoption uden samtykke, når Ankestyrelsen har meddelt samtykke til adoptionen.

Statsforvaltningen skal overordnet sikre, at adoptionen er bedst for barnet. Statsforvaltningen påser, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt. Selvom det er kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen, der som led i deres vurdering af sagen har indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold, er statsforvaltningen ansvarlig for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse. Statsforvaltningen vurderer derfor oplysningsgrundlaget vedrørende barnet og forældrene, navnlig i forhold til servicelovens betingelser for anbringelse uden for hjemmet, og grundlaget for forældrenevurderingen, herunder prognosevurderingen og kravet om inddragelse af specialundersøgelser.

En adoption bør som nævnt ikke gennemføres efter § 9, stk. 2-4 i adoptionsloven, hvis det er muligt at gennemføre en frivillig adoption. Statsforvaltningen bør derfor tilbyde forældrene et møde, hvori de orienteres om adoptionens retsvirkninger, og hvor statsforvaltningen undersøger, om forældrene fastholder protesten mod adoptionen. Et samtykke til adoption efter adoptionslovens § 7 skal gives skriftligt ved fremmøde i statsforvaltningen, jf. § 8, hvorefter forældrene også skal have modtaget vejledning om betydningen af en adoption og af et samtykke hertil. Herudover bør statsforvaltningen informere forældrene om muligheden for at modtage anonyme opfølgingsrapporter om barnet.

Det fremgår af adoptionslovens § 6, at et barn, der er fyldt 12 år, som udgangspunkt skal give samtykke til adoptionen. Dette gælder dog ikke, hvis indhentelsen af samtykket skønnes at være til skade for barnet. Samtykkekravet gælder i forhold til alle former for adoption. Barnets samtykke skal afgives ved et personligt møde i statsforvaltningen, og der skal forinden gennemføres en samtale med barnet, hvor statsforvaltningen giver barnet information og rådgivning om adoptionen og dens retsvirkninger. Under samtalen skal barnet have mulighed for at udtale sig nærmere om adoptionen, herunder dets forhold til sine forældre, plejeforældre og andre relevante personer. Samtalens indhold skal bruges ved vurderingen af, om adoptionen er til gavn for barnet.

Er barnet under 12 år, skal der foreligge oplysning om dets holdning til adoptionen, i det omfang barnets modenhed og sagens omstændigheder taler herfor. Der skal ved afgørelsen i videst muligt omfang tages hensyn til barnets holdning til den påtænkte adoption. Høringsreglen er ikke ufravigelig, og statsforvaltningen skal altid foretage en konkret vurdering af det enkelte barns modenhed i forhold til den direkte inddragelse af barnet.

Statsforvaltningen kan tidligst træffe afgørelse om adoption 3 måneder efter barnets fødsel, selvom en sag om adoption uden samtykke kan indledes inden barnets fødsel. Baggrunden herfor er, at forældrene som alt overvejende hovedregel tidligst kan samtykke til adoptionen 3 måneder efter barnets fødsel, jf. adoptionslovens § 8, og at forældrene bør have samme periode til at overveje, om de ønsker at medvirke til en frivillig adoption.

Sagsbehandlingen i statsforvaltningen vil variere afhængigt af, om adoptionen uden samtykke søges gennemført som en familieadoption eller som en fremmedadoption. Ved fremmedadoption forstås efter adoptionsbekendtgørelsens § 1 en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn under 18 år, og hvor det er en betingelse for adoptionen, at ansøgeren godkendes som adoptant. Oftest er der tale om adoption af et barn, som ansøgeren ikke kender i forvejen. Familieadoptioner er efter samme bestemmelse i adoptionsbekendtgørelsen kendetegnet ved, at der består en kvalificeret familiemæssig tilknytning mellem ansøgeren og det barn, der ønskes adopteret, eller anden kvalificeret tilknytning (slægtslignende forhold), eksempelvis et plejebarn.

I sager om fremmedadoptioner uden samtykke, hvor der ikke er en kendt adoptant, skal statsforvaltningen kun påse, at betingelserne for frigivelsen af barnet til adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, er opfyldt. Hvis statsforvaltningen træffer afgørelse om frigivelse af et barn til adoption uden samtykke, sender statsforvaltningen hurtigst muligt sagen til Adoptionsnævnet med henblik på matchning af barnet, hvilket vil sige, at barnet bringes i forslag til en adoptant. Udvælgelsen af adoptanten ud fra hensynet til barnets bedste vil herefter blive foretaget af Adoptionsnævnet. Den udvalgte adoptant vil modtage en beskrivelse af barnet og vil blive spurgt, om adoptanten ønsker at acceptere barnet, hvorefter adoptionen kan gennemføres. Er der derimod tale om, at adoptanten er kendt, skal statsforvaltningen ikke kun sikre sig, at betingelserne i adoptionslovens § 9 er opfyldt, men også godkende den udvalgte familie til adoption og tage stilling til, om en adoption til denne familie vil være til gavn for barnet.

I sager om familieadoption uden samtykke skal statsforvaltningen vurdere om betingelserne for at gennemføre adoptionen uden samtykke efter adoptionslovens § 9 er opfyldt, om adoptionen er til gavn for barnet og sikre, at de øvrige krav til gennemførelse af en familieadoption er opfyldt, herunder at plejeforældrene, der er adoptionsansøger, er egnede til at adoptere barnet. I

sager om adoption uden samtykke vil familieadoption som oftest dreje sig om plejeforældres adoption af et barn, der har været anbragt i familien mindst 3 år.

Efter § 20 i adoptionsbekendtgørelsen skal statsforvaltningen forelægge en sag om adoption uden samtykke for ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold (Ankestyrelsen, Familieretsafdeling) med en begrundet indstilling til afgørelsen, inden statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke. Kravet om forelæggelse gælder uanset, om statsforvaltningen vil imødekomme eller afslå ansøgningen.

Ministeren (Ankestyrelsen, Familieretsafdeling) vurderer ved sin behandling af sagen de samme aspekter, som statsforvaltningen.

Hvis statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke, skal barnet, forældrene, forældremyndighedsindehaveren, værger og den, der søger om adoption, efter adoptionslovens § 11, stk. 1, underrettes om afgørelsen. Afgørelsen skal være skriftlig og udleveres af statsforvaltningen til de pågældende personligt eller forkyndes for dem, ligesom afgørelsen skal indeholde vejledning om adgangen til at få den prøvet af retten, jf. § 11, stk. 2. Fristen for at bede om at få sagen indbragt for retten skal fremgå af afgørelsen.

Anmodning om indbringelse af afgørelsen for retten skal efter adoptionslovens § 11, stk. 3, ske inden 14 dage efter, at afgørelsen er forkyndt eller modtaget. Statsforvaltningen kan dog efter en konkret vurdering fastsætte en længere frist eller forlænge fristen, hvis særlige grunde taler for det. En anmodning om domstolsprøvelse sendes til statsforvaltningen, som skal indbringe sagen for retten inden 3 uger fra modtagelsen af anmodningen. Også i tilfælde, hvor fristen er overskredet, er statsforvaltningen forpligtet til at indbringe sagen, medmindre den allerede har udfærdiget adoptionsbevilling.

Selvom en afgørelse om at meddele bevilling til adoption indbringes for retten, kan barnet matches med en konkret adoptivfamilie, og barnet vil kunne bo hos adoptanterne, der også har ret til orlov efter § 8 i lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (herefter barselloven). Udfærdigelse af adoptionsbevillingen skal dog afvente domstolens behandling af sagen. Adoptivfamilien skal derfor i sådanne situationer orienteres om, at den endelige adoption skal afvente rettens behandling af sagen, og at der derfor vil være en usikkerhed i forhold til adoptionen.

Når statsforvaltningen har besluttet, at gennemføre en adoption uden samtykke fra forældrene, kan forældremyndighedsindehaveren ifølge adoptionslovens § 12 ikke fjerne barnet fra ansøgerens hjem. Tilsvarende er gældende, hvis Ankestyrelsen har samtykket til en adoption uden samtykke.

Hvis retten opretholder statsforvaltningens afgørelse om at gennemføre adoptionen uden samtykke, eller hvis retten i modsætning til statsforvaltningen beslutter, at bevilling kan meddeles, har statsforvaltningen ikke mulighed for at meddele bevillingen, før ankefristen er udløbet, og anke ikke er iværksat inden ankefristens udløb.

4.1.6. VISO's opgaver

Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) blev oprettet i 2005 som led i kommunalreformen. Reglerne om VISO findes i servicelovens §§ 13 og 13 a. Formålet med VISO er at sikre rådgivning og vejledning af borgere og kommuner i specialiserede og komplicerede enkeltsager på det sociale område og samtidig sikre et landsdækkende overblik

over den samlede specialrådgivning. Formålet er også at sikre en systematisk indsamling, udvikling, bearbejdning og formidling af den faglige viden på det sociale område.

VISO tilbyder kommuner og borgere gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager på social- og specialundervisningsområdet, herunder også i sager om adoption uden samtykke, hvor det anses som nødvendigt at inddrage specialviden. VISO yder ligeledes gratis vejledende udredning til kommuner i meget sjældent forekommende og komplicerede enkeltsager på det sociale område, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune eller i regionens tilbud. Derudover yder VISO bistand til kommunens udredning vedrørende specialundervisning og socialpædagogisk bistand.

VISO's udtalelser er alene vejledende i forhold til borgere og kommuner, idet den enkelte kommune har ansvaret for at træffe afgørelser i forhold til borgeren. Det er således en kommunal myndighedsopgave at træffe den endelige afgørelse. VISO kan ikke overtage myndighedsfunktionen fra kommunen og kan derfor ikke henvise til konkrete tilbud, yde juridisk rådgivning, udrede og undersøge eller i øvrigt foretage vurderinger af kommunale afgørelser.

4.1.7. Forholdet til Danmarks internationale forpligtelser

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter Menneskerettighedskonventionen) og FN's konvention om Barnets Rettigheder (herefter Børnekonventionen) indeholder bestemmelser, der har betydning for adoption uden samtykke.

Bestemmelserne i Børnekonventionen bliver inddraget af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i dennes fortolkning af Menneskerettighedskonventionen.

Børnekonventionens artikel 3 slår fast, at ”i alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for social velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række”. Princippet om barnets bedste er vejledende for tolkningen af de øvrige bestemmelser i konventionen. Efter artikel 3 påtager konventionsstaterne sig at sikre barnet den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for dets trivsel, og staterne skal i den forbindelse iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at opfylde denne forpligtelse.

Efter artikel 9 skal konventionsstaterne sikre, at barnet ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, medmindre en adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv. Barnet skal også sikres en ret til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse og direkte kontakt med begge forældre, medmindre det strider mod barnets tarv. Efter bestemmelsen skal alle interesserede parter have mulighed for at deltage i sagsbehandlingen og fremføre deres synspunkter.

Efter artikel 12 har barnet ret til at give udtryk for sin mening og krav på, at denne mening tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

Efter artikel 20 har staten pligt til at sørge for særlig beskyttelse af et barn, der midlertidigt eller konstant er afskåret fra sine familiemæssige omgivelser. En sådan særlig beskyttelse kan blandt andet omfatte anbringelse i pleje, adoption eller eventuelt anbringelse i passende børneinstitution. Ved overvejelsen af mulige løsninger skal der tages tilbørligt hensyn til ønskeligheden af sammenhæng i barnets opvækst og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og

sproglige baggrund. Endvidere følger det af artikel 21, at bl.a. stater, der anerkender og/eller tillader adoption, skal sikre, at barnets tarv skal være af alt afgørende betydning.

Efter Menneskerettighedskonventionens artikel 8, stk. 1, har enhver bl.a. ret til respekt for sit familieliv. Adoption af et barn uden samtykke fra dets biologiske forældre udgør et sådant indgreb i barnets og dets biologiske forældres ret til familieliv. Efter bestemmelsens stk. 2 kan indgrebet dog være berettiget, hvis det sker i overensstemmelse med loven og eksempelvis er nødvendigt til varetagelse af nærmere bestemte anerkendelsesværdige formål, herunder for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis skal adoptioner, som gennemføres uden samtykke, således have hjemmel i loven, ligesom der stilles en række krav til lovens formulering i forhold til præcision og forudsigelighed. Hvis loven tildeler myndighederne et skøn, skal skønnets rækkevidde og måden, hvorpå det skal udøves, være angivet med en sådan klarhed, at der sikres tilstrækkelig forudsigelighed i afgørelsen. Myndighedernes skønsmargin indskrænkes i takt med, at intensiteten i indgrebet i retten til familieliv øges. Staterne har som udgangspunkt en bred skønsmargin ved vurderingen af, om det er nødvendigt at fjerne børn fra hjemmet, mens Domstolen foretager en mere indgående prøvelse, når det drejer sig om yderligere begrænsninger i retten til familieliv og ved vurderingen af retssikkerhedsgarantier, der har til formål at sikre forældrenes og barnets ret til familieliv.

Menneskerettighedsdomstolen har udtalt, at artikel 8 indebærer, at der skal foretages en rimelig afvejning mellem barnets interesse i at forblive i pleje og forældrenes ønske om genforening. I den forbindelse skal der lægges særlig vægt på, hvad der er bedst for barnet, hvilket i nogle tilfælde kan veje tungere end hensynet til forældrene. Der skal i alle tilfælde foretages en konkret bedømmelse af de aktuelle forhold og det berørte barns interesser.

Ved tvangsindgreb påser Domstolen, at myndighederne har haft et relevant og tilstrækkeligt grundlag for at træffe afgørelse. Der skal således blandt andet indhentes de nødvendige lægelige og psykologiske vurderinger og rapporter om familiens og barnets situation. Myndighederne har i den forbindelse også pligt til at sikre, at forældre (og barn, hvis dets alder og modenhed tilsiger det) inddrages i beslutningsprocessen. Dette krav bliver større, jo mere indgribende afgørelsen er.

4.2. Undersøgelse af adoptioner uden samtykke og oplysninger om børn anbragt uden for hjemmet

I en gennemgang af praksis foretaget af Ankestyrelsen i april 2013, har styrelsen undersøgt de sager om adoption uden samtykke, der er behandlet efter reglerne i adoptionslovens § 9 efter den 1. oktober 2009, hvor lov nr. 494 af 12. juni 2009 trådte i kraft. Undersøgelsen viser, at der de første 3½ år fra lovens ikrafttræden er gennemført i alt 10 adoptioner efter de ændrede regler om lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke, når barnet er under 1 år, og når barnet har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år.

Gennemgangen af sagerne har overordnet vist, at der ikke er gennemført adoptioner af børn under 1 år efter adoptionslovens § 9, stk. 3. I 5 sager har børn og unge-udvalgene givet samtykke til adoption uden samtykke og indstillet dette til Ankestyrelsen, men Ankestyrelsen har i alle sagerne afvist at meddele samtykke til adoptionen. I 7 sager, hvor barnet havde været anbragt uden for hjemmet i mere end 3 år, meddelte Ankestyrelsen samtykke til adoption efter lovens § 9, stk. 4, og i 3 sager blev samtykke meddelt efter opsamlingsbestemmelsen i § 9, stk. 2. I alle 10 tilfælde er børnene blevet adopteret af deres plejeforældre.

De 10 sager om adoption uden samtykke vedrører forældre, der lider af psykisk sygdom, eller forældre der har begrænset intellektuel kapacitet eller mental retardering. I nogle af sagerne er det tale om en kombination med mangeårigt misbrug af alkohol eller stoffer. Flere af forældrene har desuden følelsesmæssige- og sociale vanskeligheder.

Selvom der ikke i de 10 sager er meddelt adoption uden samtykke af børn under 1 år, er børnene dog generelt yngre på tidspunktet for adoptionen efter lovændringen i 2009 end tidligere. I de første to sager, der blev gennemført efter § 9, stk. 4, var børnene henholdsvis 10 og 12 år, mens børnene i de efterfølgende sager alle har været 6-7 år. Alle børnene har været anbragt hos plejeforældrene i størstedelen af deres liv. Før lovændringen i 2009 var børnene typisk 12-14 år, da adoptionen blev gennemført.

I de sager, hvor de omhandlede børn har været under 1 år, har der i flere tilfælde også foreligget oplysninger om andre søskende til de børn, som sagen har omhandlet, men hvor disse ældre søskende ikke er indstillet til adoption uden samtykke. Det er ifølge undersøgelsen tankevækkende, at der ikke synes at være overvejet – eller igangsat – en sagsbehandling med henblik på at rejse en adoptionssag også for disse søskende. For de små børn er det en betingelse, at det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, mens betingelserne er mere lempelige i forhold til børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mere end 3 år. Det forekommer derfor, at det ville have været relevant også at overveje spørgsmålet om adoption for disse ældre søskende.

Selvom adoption ikke vil være relevant i langt den største del af de tilfælde, hvor et barn er anbragt uden for hjemmet, viser tal fra Ankestyrelsens anbringelsesstatistik, at der er en forholdsvis stor andel børn og unge, som oplever at være anbragt uden for hjemmet i en stor del eller hovedparten af deres opvækst (5, 10 eller 12 år) med den usikkerhed og ustabilitet, som det fører med sig.

Tallene fra Ankestyrelsens anbringelsesstatistik viser således, at af alle børn og unge, der var anbragt udenfor hjemmet den 31. december 2011, havde 29,7 % været anbragt udenfor hjemmet i minimum 5 år i træk, svarende til 3.677 børn og unge. Endvidere havde 7,5 % af de anbragte børn og unge været anbragt udenfor hjemmet i minimum 10 år i træk, svarende til 931 børn og unge, og 3,5 % havde været anbragt udenfor hjemmet uafbrudt i minimum 12 år i træk, svarende til 426 børn og unge. Der var ingen af de børn, der var anbragt den 31. december 2011, der havde været anbragt hele barndommen (0-17 år).

4.3. Ministeriets overvejelser

4.3.1. Lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke (adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4)

I årtier er børn og unge i Danmark blevet anbragt uden for hjemmet, når barnets eller den unges sundhed og udvikling har været i alvorlig fare, og problemerne ikke har kunnet løses under et fortsat ophold i hjemmet. Muligheden for at hjælpe et barn eller en ung gennem adoption uden samtykke som et alternativ til en langvarig anbringelse uden for hjemmet er derimod kun blevet anvendt i yderst begrænset omfang.

Ved ændringerne af reglerne om adoption uden samtykke i 2009 blev det ikke fastlagt, hvor mange flere adoptionssager der forventedes gennemført med de nye regler. De undersøgelser, som er omtalt i afsnit 4.2., viser imidlertid, at der er gennemført et yderst begrænset antal

adoptioner uden samtykke siden lovændringen – også væsentligt færre end man kunne forvente. Der er fortsat et stort antal børn og unge, der oplever at være anbragt uden for hjemmet i hovedparten af deres opvækst eller hele opvæksten med den usikkerhed og ustabilitet, det kan medføre for dem. Det vurderes derfor, at der er behov for i højere grad at gennemføre adoptioner som et alternativ til langvarige anbringelser uden for hjemmet.

Som nævnt i afsnit 1.2. viser en undersøgelse af kommunernes kendskab til og brug af reglerne om adoption uden samtykke, at kommunerne nok er bevidste om muligheden for at anvende adoption uden samtykke som indsats i særlige situationer, men også at kommunerne finder reglerne svære at anvende i praksis. Kommunerne finder det således vanskeligt udtømmende at dokumentere, at forældrene aldrig bliver i stand til at varetage omsorgen for barnet. Herudover fremgår det af undersøgelsen, at kommunerne mener, at det er svært at vurdere, hvornår forældrene ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, sådan at en adoption kan gennemføres.

Kravet om, at det skal være godtgjort, at forældrene er varigt uden forældreevne, har unødigt kompliceret anvendelsen af adoption som den rigtige indsats for udsatte børn. Også kravet om, at forældre til et barn under 1 år ikke må kunne spille en positiv rolle i forbindelse med samvær og fortolkningen af dette krav, vurderes i nogle tilfælde utilsigtet at have hindret gennemførelse af adoption, selvom betingelserne for at gennemføre adoption uden samtykke i øvrigt har været opfyldt, herunder kravet om at forældrene ikke vil komme til at tage sig af barnet i dets opvækst.

Vurderingen af den fremtidige forældreevne er en prognosevurdering, og dermed en vurdering af, hvordan fremtiden vil forme sig, hvilket i sig selv er vanskeligt. Det gældende krav om, at den fremtidige manglende forældreevne skal være ”godtgjort”, medfører derfor utilsigtet, at det i en række sager er vanskeligt at gennemføre adoption uden samtykke, idet beviskravet bliver nærmest umuligt at løfte. Dermed skabes risiko for, at nogle børn må vokse op uden varige omsorgspersoner, fordi det over tid viser sig, at forældrene alligevel ikke genvinder forældreevnen i en grad, som gør dem i stand til at varetage omsorgen for barnet. Denne risiko øges af kravet om, at forældre til et barn under 1 år ikke må kunne spille en positiv rolle i forbindelse med samvær.

En lempelse af beviskravet i forhold til forældreevnen, sådan at det fremover alene skal være ”sandsynliggjort”, at forældrene ikke kommer til at kunne tage sig af barnet, vil i højere grad gøre det muligt at anvende adoptionen som indsats, hvor det er den rigtige og nødvendige løsning for barnet.

Samtidig foreslås en række øvrige lempelser, der kan bidrage til, at det i højere grad bliver muligt at anvende adoption som indsats. Aldersgrænserne i adoptionsloven foreslås ophævet, så der ikke længere skal sondres mellem om barnet er under 1 år eller har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, idet grænserne i praksis er fundet uhensigtsmæssige. I den forbindelse foreslås det at ophæve kravet om, at det skal være godtgjort, at forældre til børn under 1 år, varigt ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Herudover foreslås en ny mulighed for adoption uden samtykke af anbragte børn i de tilfælde, hvor barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnets at bryde denne.

Adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, idet familieforholdet mellem barnet og dets oprindelige forældre – i modsætning til et plejeforhold – permanent ophæves. Det er derfor afgørende, at barnets og forældrenes retssikkerhed til stadighed holdes for øje.

Ministeriet vurderer, at ændringen vil kunne gennemføres uden, at det er nødvendigt at gå på kompromis med de meget tungtvejende hensyn til retssikkerheden for barnet og forældrene, som skal iagttages i en sag om adoption uden samtykke.

Det bemærkes i forlængelse heraf, at adoptionslovens generelle regel om adoption uden samtykke i § 9, stk. 2, 1. pkt., ikke foreslås ændret.

4.3.2. Fastsættelse af samvær eller anden kontakt med barnets oprindelige slægt

Som en konsekvens af forslaget i afsnit 4.3.1. om lempelse af betingelserne om adoption uden samtykke foreslås mulighederne i forældreansvarslovens § 20 a for i helt særlige tilfælde at fastsætte samvær eller anden kontakt efter adoptionen udvidet. De eksisterende muligheder for at fastsætte samvær eller anden kontakt må således i lyset af de foreslåede ændringer af adoptionsloven anses for at kunne være for begrænsede, da det efter de gældende regler er en forudsætning, at der har været kontakt forud for adoptionen.

Muligheden for fastsættelse af samvær eller anden form for kontakt må imidlertid ikke få den virkning, at adoption uden samtykke generelt anses for mindre indgribende. Statsforvaltningens afgørelse om samvær træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, og statsforvaltningen har først kompetencen til at træffe afgørelse efter forældreansvarslovens § 20 a, når adoptionen er gennemført.

Der vil fortsat være adgang for de oprindelige forældre til at få oplysninger om barnets opvækst frem til det fyldte 18. år i form af opfølgingsrapporter. Hertil kommer, at de fleste omhandlede børn vil have en eller anden form for kontakt eller viden om deres forældre i og med, at der er tale om anbragte børn, hvor kommunen er forpligtet til at arbejde med relationen mellem barn og forældre. Adoption af et plejebarn vil derfor oftest betyde, at der som minimum er viden om og kendskab til de biologiske forældre. Der foreslås således ikke med dette lovforslag generelle ændringer i forhold til åbenhed i adoptivforhold.

4.3.3. Ændring af processen for behandlingen af sager om adoption uden samtykke

Hensynet til barnet i en sag om adoption uden samtykke tilsiger, at sagens forløb tilrettelægges, sådan at sagen kan gennemføres hurtigst muligt, samtidig med at fokus på retssikkerheden for barnet og forældrene fastholdes. Sagsgangen skal sikre en grundig belysning af barnets og forældrenes forhold og en grundig børnefaglig og juridisk behandling. Endvidere skal sagsgangen understøtte en løbende inddragelse af parterne.

Det eksisterende sagsforløb indebærer en række myndighedsskift, hvor der i ganske udstrakt grad er tale om, at myndighederne foretager stort set den samme vurdering af sagen, blot på forskellige tidspunkter i forløbet og med forskellige indgangsvinkler. I det omfang et led i sagsforløbet ikke bidrager til styrkelse af sagens oplysning, sikring af parternes retssikkerhed m.v., bør det overvejes, om dette led i behandlingen af sagen skal bevares.

Samtidig er det vigtigt i forhold til optimering af sagsforløbet, at der ikke opstår tvivl om, hvilke opgaver den enkelte myndighed varetager. Det bør således være tydeligt for de involverede myndigheder, hvilke forpligtelser de har i forhold til behandlingen af sager om adoption uden samtykke. En sådan præcisering kan opnås ved at fastlægge myndighedernes opgaver i serviceloven og adoptionsloven i stedet for som i dag hovedsageligt at beskrive opgaverne i administrative forskrifter.

De foreslåede ændringer af behandlingen af sager om adoption uden samtykke vil ikke have betydning for inddragelsen af forældrene og barnet i sagsbehandlingen, herunder høring af barnet. Disse parter skal som hidtil have mulighed for at udtale sig i alle sagens led. På samme måde skal der fortsat være mulighed for advokatbeskikkelse og for at indbringe en afgørelse om adoption uden samtykke for domstolene og på den måde få efterprøvet afgørelsen.

Overvejelserne om de enkelte myndigheders deltagelse i behandling af sager om adoption uden samtykke gennemgås i det følgende.

4.3.3.1. Kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen

Sager, hvor der kan være behov for at træffe afgørelse om adoption uden samtykke af et barn, der er anbragt uden for hjemmet, starter ofte i kommunerne, da det er kommunerne, som har ansvaret for, at børn og unge, som har behov herfor, modtager den fornødne støtte.

Såfremt flere børn og unge, som ellers ville være anbragt uden for hjemmet i hele deres opvækst eller store dele heraf, i stedet skal have mulighed for at vokse op i en familie med varige og stabile omsorgsrelationer, er der behov for at skærpe kommunernes opmærksomhed på adoption som indsats over for anbragte børn og unge.

Samtidig bør det præciseres, hvilke oplysninger kommunalbestyrelsen skal indhente, og hvilke undersøgelser kommunalbestyrelsen skal iværksætte med henblik på at dokumentere, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt.

Der vurderes ikke at være behov for en ændring eller tydeliggørelse af børn og unge-udvalgets opgaver i forbindelse med behandlingen af en sag om adoption uden samtykke. Derimod er der behov for at tydeliggøre Ankestyrelsens opgaver, idet det bør præciseres, at Ankestyrelsen efter det foreslåede § 9, stk. 3, i adoptionsloven ikke skal vurdere, om en konkret familie er egnet til at adoptere et barn. Ankestyrelsen skal alene påse, om betingelserne for, at barnet kan adopteres uden forældresamtykke, er opfyldt. Det er statsforvaltningen, der afgør, hvem der skal adoptere barnet. I sager om plejeforældres adoption af deres plejebarn efter den foreslåede § 9, stk. 4, er plejeforældrenes egnethed til at adoptere barnet dog en integreret del af vurderingen af, om betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt.

I tilfælde, hvor Ankestyrelsen vurderer, at sagen ikke er tilstrækkelig oplyst, foreslås det, at Ankestyrelsen efter de almindelige forvaltningsretlige principper får mulighed for at hjemvise sagen til fornyet behandling i kommunen eller at indhente yderligere oplysninger fra kommunen.

4.3.3.2. Statsforvaltningen, ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold samt domstolene

Statsforvaltningen foretager ved sin behandling af en sag om adoption uden samtykke en endelig vurdering af de samme forhold, som er vurderet af kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen, herunder ikke mindst en vurdering af barnets og forældrenes forhold. Statsforvaltningen foretager derudover en vurdering af, om en adoption vil være til gavn for barnet. I situationer, hvor adoptionen gennemføres som en familieadoptionen, vurderer statsforvaltningen også, om det vil være bedst for barnet at blive adopteret af den konkrete familie. Ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold (Ankestyrelsen,

Familieretsafdeling) foretager den samme vurdering af sagen, når sagen forelægges for ministeren.

Det foreslås, at forelæggelsen for ministeren undlades. Det vurderes, at dette vil kunne gennemføres, uden at forringe retssikkerheden og kvaliteten i afgørelsen. Der fjernes således et sagsskridt, som vurderes at forlænge sagsbehandlingen unødigt i en sagstype, hvor hensynet til de involverede parter, ikke mindst til barnet, i særdeleshed tilsiger et så hurtigt sagsforløb som muligt.

Videre foreslås det, at Ankestyrelsens indstilling om tiltrædelse af børn og unge-udvalgets indstilling om adoption uden samtykke træffes med deltagelse af en person, som besidder viden om adoption og adoptionslovgivningen. Herved sikres det, at Ankestyrelsen er i besiddelse af kompetencen i relation til alle aspekter af en sag om adoption uden samtykke.

Endelig foreslås det, at ophæve bestemmelsen i adoptionsloven om, at forældremyndighedsindehaveren ikke kan fjerne barnet fra ansøgerens hjem, når statsforvaltningen har besluttet at gennemføre en adoption uden samtykke eller Ankestyrelsen har samtykket til en adoption uden samtykke. Bestemmelsen finder ikke anvendelse i praksis. Afgørelser om hjemgivelse bliver behandlet efter reglerne i serviceloven. Servicelovens regler har et bredere anvendelsesområde, da de dækker alle situationer, hvor barnet er anbragt uden for hjemmet og ikke kun tilfælde, hvor barnet er anbragt hos den plejefamilie, hvor plejeforældrene søger om adoption af barnet. Desuden er det en betingelse for gennemførelse af adoption uden samtykke efter forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, at betingelserne for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke i servicelovens § 58 er opfyldt.

Der foreslås ikke ændringer i forhold til domstolene.

4.3.4. Kommunernes adgang til at anvende rådgivning fra VISO

I en undersøgelse fra Ankestyrelsen fra juni 2011 om kommunernes brug af adoption uden samtykke, fremgår det at det er vanskeligt for kommunerne at vurdere, om forældrene er uden forældreevne, ligesom det er vanskeligt for dem at godtgøre, at dette er tilfældet. Endvidere er kommunerne generelt tilbageholdende og usikre i forhold til at anvende adoption som indsats over for anbragte børn og unge.

Sager om adoption uden samtykke er som oftest komplekse, og behandlingen af dem kræver specialviden. Dertil kommer, at der er tale om et yderst begrænset antal sager. Dette betyder, at det vil være vanskeligt at oparbejde en erfaring med og ekspertise i at håndtere denne type sager i de enkelte kommuner. Der er på den baggrund behov for at tydeliggøre, at kommunerne har mulighed for at trække på specialiseret rådgivning og ekspertbistand fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) i sager om adoption uden samtykke.

Det forventes, at kommunernes brug af VISO's kompetence i sager om adoption uden samtykke kan være medvirkende til et højere fagligt niveau i forhold til sagens oplysning, ligesom det forventes, at det vil betyde, at beslutninger om at indstille en sag til adoption uden samtykke træffes på et mere ensartet fagligt grundlag. Kommunernes brug af VISO vil således bidrage til at skabe det bedst mulige faglige grundlag for kommunernes håndtering af disse sager. Samtidig vurderes bistand fra VISO at kunne være medvirkende til, at kommunerne i højere grad overvejer at anvende adoption som alternativ til en langvarig anbringelse.

4.4. Den foreslåede ordning

4.4.1. Lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke

Den generelle regel om adoption uden samtykke findes i adoptionslovens § 9, stk. 2, 1. pkt., hvoraf det fremgår, at selvom forældrene ikke vil give samtykke, efter lovens § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling meddeles i særlige tilfælde, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet taler for det. Denne generelle regel suppleres af to særbestemmelser:

- § 9, stk. 3, indeholder de materielle betingelse for adoption uden samtykke af børn under 1 år.
- § 9, stk. 4, indeholder de materielle betingelse for adoption uden samtykke af børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år.

Fælles for de to gældende bestemmelser er, at det skal være godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

§ 9, stk. 2, 1. pkt., foreslås ikke ændret, mens de to særbestemmelser foreslås erstattet af to nye bestemmelser:

- § 9, stk. 3, indeholder de generelle materielle betingelse for adoption uden samtykke af børn, der er anbragt uden for hjemmet.
- § 9, stk. 4, indeholder de materielle betingelse for adoption uden samtykke af børn, der er anbragt uden for hjemmet, når det er plejeforældrene, der ønsker at adoptere barnet.

Det foreslås, at de to bestemmelser skal gælde uanset barnets alder og anbringelsesperiode.

De øvrige materielle betingelser for adoption uden samtykke efter de to foreslåede bestemmelser er forskellige, fordi de er rettet mod forskellige situationer. I afsnit 4.4.1.1. gennemgås forslaget til en ny bestemmelse i § 9, stk. 3 i tilfælde, hvor et barn er anbragt uden for hjemmet og hvor der skal tages stilling til forældrenes forældreevne. I afsnit 4.4.1.2. gennemgås forslaget til en ny bestemmelse i § 9, stk. 4 i tilfælde, hvor barnet er anbragt hos en plejefamilie, og hvor der skal tages stilling til barnets tilknytning til plejefamilien.

4.4.1.1. Adoption uden samtykke af et anbragt barn (§ 9, stk. 3)

Det foreslås, at de gældende særbestemmelser om adoption uden samtykke i § 9, stk. 3 og 4, ændres, og at der i stedet i lovens § 9, stk. 3, jf. lovforslagets § 1, nr. 2, indsættes en nyaffattelse af bestemmelsen, der indeholder de generelle materielle betingelse for adoption uden samtykke af børn, der er anbragt uden for hjemmet.

Efter den foreslåede bestemmelse kan der meddeles adoption uden samtykke af et barn, der er anbragt uden for hjemmet, når følgende betingelser er opfyldt:

- Betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, skal være opfyldt.
- Det skal være sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.
- Det skal være sandsynliggjort, at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være til gavn for barnet.

Bestemmelsen foreslås at gælde uanset barnets alder og anbringelsesperiode.

I forhold til gældende ret indebærer forslaget, at 1 års aldersgrænsen og kravet om anbringelse i mindst 3 år ophæves.

Endvidere foreslås det at lempe kravene til ”dokumentation” for, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, sådan at dette fremover skal være ”sandsynliggjort” og ikke ”godtgjort”.

Endelig foreslås det at ophæve kravet om, at det skal være godtgjort, at forældrene varigt ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Det er forventningen, at den foreslåede ændring til ”sandsynliggjort” vil fjerne en barriere i forhold til at anvende adoption uden samtykke i tilfælde, hvor der reelt ikke er udsigt til, at forældrene kommer til at kunne varetage omsorgen for barnet, og dette er sandsynliggjort, men hvor det ikke kan dokumenteres endegyldigt, at forældrene er varigt uden forældreevne. Lempelsen skal således ses i forhold til at forudse fremtiden i den prognosevurdering, der fortsat skal laves af forælders situation. Der er derimod ikke tale om, at der skal foretages en mere lempelig vurdering af karakteren af forælders problemer. Forholdene, eksempelvis psykisk sygdom eller misbrug, skal fortsat være af en sådan karakter og omfang, at de gør forælderen ude af stand til at tage sig af barnet. I denne henseende skal den foreslåede bestemmelse ses som en videreførelse af gældende ret.

Det vurderes bl.a., at den foreslåede ændring kan få betydning i forhold til situationer, hvor der ikke er holdepunkter for at antage, at en forælder med et misbrugsproblem, der er så massivt, at det fratager forælderen forældreevnen og evnen til at opretholde en egentlig forælder/barn-relation til barnet, vil komme ud af misbruget på en sådan måde, at forælderen kan tage vare på barnet og opfylde barnets behov for kontinuitet og stabilitet i opvæksten. I en sådan situation vil det kunne sandsynliggøres, at den pågældende forælder varigt er uden forældreevne, mens det næppe altid er muligt at godtgøre dette.

Bestemmelsen foreslås også at finde anvendelse i situationer, hvor en forælder på grund af svær og/eller kronisk psykisk sygdom gennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, og hvor forælderen må anses for at være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og udgøre en stabil omsorgsrelation i løbet af barnets opvækst. Der kan f.eks. være tale om mangeårig sygdom, hvor alle behandlingsmuligheder er udtømte, eller at forælderen ikke har nogen sygdomserkendelse og derfor gentagne gange nægter at deltage i et behandlingsforløb. Det må i disse tilfælde på baggrund af en faglig vurdering af forældrenes lidelse og eventuelle forhistorie med beslægtede lidelser m.v. vurderes, om det er sandsynligt, at forældrene vil kunne varetage omsorgen for barnet inden for det tidsrum, der udgør barnets opvækst.

Det skal understreges, at psykisk sygdom ikke i sig selv udelukker, at den pågældende forælder har forældreevne eller vil kunne genvinde sin forældreevne.

Endelig bør adoption uden samtykke allerede fra fødslen som eksempel overvejes i en situation, hvor en undersøgelse af forældrenes forhold før barnets fødsel sandsynliggør – eksempelvis på baggrund af speciallægeerklæringer eller erklæringer fra en autoriseret psykolog – at de kommende forældre er varigt uden forældreevne. Undersøgelsen kan endvidere være kombineret med oplysninger om, at ingen af forældrene har evnet at have en egentlig forælder/barn-relation, endsiige holde kontakten, med ældre søskende trods kommunens støtte hertil.

Hvis en konkret vurdering af forældrenes og barnets forhold viser, at hensynet til barnet og dets behov for kontinuitet og stabilitet – og dermed barnets bedste – vejer tungere end hensynet til

forælderen, vil barnet efter de foreslåede regler kunne adopteres uden samtykke. I denne afvejning skal det som nævnt også indgå, i hvilket omfang der er arbejdet for at afhjælpe forældrens problemer og dermed arbejdet for at gøre det muligt for forælderen at tage sig af barnet eller have stabil kontakt med barnet.

Ved vurderingen af, om det er sandsynliggjort, at forældrene varigt er uden forældreevne, vil barnets alder også have betydning. Der vil alt andet lige skulle mere til for at sandsynliggøre, at dette er tilfældet, hvis der er tale om et helt lille barn, end hvis der er tale om et større barn, hvor det har været muligt at vurdere forældreevnen og relationen mellem barnet og forældrene i en periode. Er der tale om et helt lille barn, stilles der således større krav til sandsynliggørelsen af den manglende forældreevne. Selvom der er tale om et helt lille barn, kan manglende forældreevne sandsynliggøres i fornødent omfang, hvis forældrene f.eks. har langvarige og massive misbrugsproblemer eller psykiske sygdomme. Det vil endvidere kunne tillægges betydning, hvis det i forhold til ældre søskende har været vurderet, at forælderen ikke havde forældreevne. I den forbindelse vil det være relevant for kommunalbestyrelsen tillige at overveje spørgsmålet om adoption for disse ældre søskende.

Den foreslåede ændring af adoptionslovens § 9, stk. 3, betyder også, at barnets eventuelle samvær eller anden kontakt med forældrene ikke i sig selv vil være til hinder for at gennemføre en adoption, der anses for at være til gavn for barnet. I en situation, hvor forældrene ikke vil komme til at kunne varetage omsorgen for barnet, men hvor forældrene måske i nogen grad formår at gennemføre et samvær med barnet, eventuelt med professionel støtte, vil barnets behov for stabilitet og kontinuitet i opvæksten bedst kunne tilgodeses gennem en adoption. Omvendt vil et velfungerende samvær, hvor forælderen udvikler sin forældreevne, medføre, at der normalt ikke kan gennemføres en adoption uden samtykke.

Da et samvær ikke i sig selv vil være til hinder for en adoption af et barn – uanset alder –, foreslås det at ændre forældreansvarslovens bestemmelse i § 20 a om fastsættelse af samvær eller anden kontakt efter adoption. Der henvises til afsnit 4.3.2.

Der er ikke med de nye bestemmelser ændret på, hvem der vil kunne søge om adoption af et barn, hvis adoptionen sker uden samtykke fra forældrene, herunder heller ikke på kravene om godkendelse som adoptant. Det vil således fortsat være muligt, at barnet adopteres ved en fremmedadoption af godkendte adoptanter, eller ved en familieadoption hvor barnets plejeforældre adoptere barnet.

Det bør ikke være muligt gennem en plejefamilieanbringelse at tilsidesætte de almindelige krav om godkendelse som adoptant, jf. afsnit 4.1.3. Kommunalbestyrelsen bør derfor ikke anbringe et barn uden for hjemmet med henblik på adoption hos plejeforældre, der inden godkendelsen som plejeforældre har fået afslag på godkendelse som adoptant.

4.4.1.2. Plejeforældres adoption af plejebarn uden samtykke (§ 9, stk. 4)

Endelig foreslås det, at der indsættes en ny bestemmelse i § 9, stk. 4, i adoptionsloven, jf. lovforslagets § 1, nr. 2, der indeholder de materielle betingelser for adoption uden samtykke af børn, der er anbragt uden for hjemmet, når det er plejeforældrene, der ønsker at adoptere barnet.

Efter den foreslåede bestemmelse kan der meddeles plejeforældre tilladelse til adoption uden samtykke af deres plejebarn, der er anbragt hos dem, når følgende betingelser er opfyldt:

- Barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1-3.

- Betingelserne i servicelovens § 58 for anbringelse af barnet uden for hjemmet er opfyldt.
- Barnets tilknytning til plejeforældrene har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.

Det foreslås, at bestemmelsen skal gælde uanset barnets alder og anbringelsesperiode.

I forhold til gældende ret indebærer forslaget, at plejeforældres adgang til at adoptere deres plejebørn udvides, fordi kravet om, at det skal være godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, ophæves. I stedet stilles der som nævnt oven for krav om, at barnet er så nært knyttet til plejeforældrene, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning.

Endvidere foreslås det, at ophæve kravet om, at barnet har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. På grund af kravet om barnets nære tilknytning til plejeforældrene vil ophævelsen af dette krav dog næppe have selvstændig betydning.

Tilknytningen mellem barnet og plejefamilien bliver således den afgørende faktor ved afgørelser om plejeforældres adoption uden samtykke af deres plejebarn. Den kontakt, som forældrene og barnet måtte have haft under anbringelsen hos plejefamilien, vil dog have betydning for vurderingen af barnets tilknytning til plejefamilien.

I forbindelse med anbringelsen af barnet uden for hjemmet er det afgørende, at kommunalbestyrelsen arbejder for en hjemgivelse af barnet ved at iværksætte den fornødne støtte over for forældrene, også i tilfælde hvor det må anses for sandsynligt, at dette ikke vil lykkes, og det derfor er muligt, at barnet senere må bortadopteres. Tilsvarende skal forældrene fortsat have samvær med barnet under anbringelsen, forudsat at dette er bedst for barnet. Dette gælder også, selvom kommunalbestyrelsen forbereder en indstilling til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke.

Det skal sikres, at muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke til plejeforældre af hensyn til barnets tilknytning til plejeforældrene ikke i samspil med muligheden for at anbringe barnet hos en bestemt familie med henblik på adoption skaber en særlig nem adgang til at anvende disse adoptioner. Det forudsættes således, at barnet som alt overvejende hovedregel skal have boet hos plejefamilien i en årrække, før plejeforældrene kan adoptere barnet under henvisning til tilknytningen. Det kan dog ikke udelukkes, at den fornødne tilknytning etableres hurtigere ved ældre børn.

For så vidt angår sammenhængen mellem den foreslåede ændring af adoptionslovens § 9, stk. 4, og servicelovens § 68 a, hvorefter en anbringelse uden for hjemmet kan videreføres på grund af barnets tilknytning til anbringelsesstedet, bemærkes det, at der i forhold til adgangen til at gennemføre en adoption uden samtykke er tale om et skærpet krav for så vidt angår betydningen af den opnåede tilknytning. Det skal således være ”skadeligt” for barnet at miste tilknytningen, hvis den skal kunne begrunde en adoption uden samtykke, mens kravet for en fortsat anbringelse på grund af tilknytning er, at barnet eller den unge har opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det ”på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges bedste” at forblive på anbringelsesstedet. Det er fortsat en betingelse, at servicelovens § 58 om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt.

Barnets relation til forældrene skal indgå i vurderingen af tilknytningen til plejefamilie. Dette indebærer, at det ikke er til hinder for adoptionen efter den foreslåede bestemmelse, at barnet har samvær eller anden kontakt med sine forældre, hvis barnet er væsentligt tættere knyttet til sin plejefamilie. Har barnet derimod et nært og stabilt forhold til sine forældre, er dette til hinder for adoption. Da relationen til forældrene kan udvikle sig helt frem til tidspunktet for statsforvaltningens afgørelse, er det afgørende, at afvejning er udtryk for en aktuel og konkret vurdering.

Endelig bemærkes det, at der vil være situationer, hvor barnet ikke ønsker en adoption, og hvor denne holdning skal tillægges afgørende betydning.

4.4.2. Fastsættelse af samvær eller anden kontakt med barnets oprindelige slægt

Det foreslås at ændre forældreansvarslovens § 20 a, jf. lovforslagets § 3, nr. 1, om fastsættelse af samvær eller anden kontakt mellem barnets og dets oprindelige slægt efter adoption, sådan at der i særlige tilfælde efter en konkret vurdering også vil kunne fastsættes samvær eller anden kontakt, selvom der ikke forud for adoptionen har været en kontakt. Dette forslag skal ses i lyset af forslaget i punkt 4.4.1 om lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke, herunder ophævelse af kravet om, at det ved adoption uden samtykke af børn under 1 år, skal være godtgjort at forældrene varigt ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

4.4.3. Ændring af behandlingen af en sag om adoption uden samtykke (adoptionslovens § 10 og servicelovens § 74, stk. 1, nr. 13)

4.4.3.1. Kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen

Det foreslås at indsætte en ny bestemmelse (§ 68 d) i serviceloven, jf. lovforslagets § 2, nr. 2, som tydeliggør kommunernes forpligtelse til at have fokus på adoption som en social indsats, der repræsenterer et alternativ til en langvarig anbringelse, hvor hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst taler for det. Efter den foreslåede bestemmelse skal kommunalbestyrelsen, når den overvejer at træffe afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet, og det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, samtidig overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for adoption af barnet eller den unge. Det vil ofte være relevant, at foretage overvejelsen for alle søskende i en søskendeflok.

Bestemmelsen indebærer ikke nye forpligtelser for kommunerne i forhold til behandlingen af sager om adoption uden samtykke, men tydeliggør derimod de eksisterende forpligtelser, som kommunen allerede har i dag i forhold til at overveje og iværksætte en adoption uden samtykke, hvis dette vurderes som den bedste løsning for barnet eller den unge. Bestemmelsen har endvidere til formål at tydeliggøre sammenhængen mellem de indgribende sociale indsatser i serviceloven og adoption, hvor adoption i helt særlige tilfælde kan være en bedre løsning for barnet end en langvarig anbringelse.

Det foreslås desuden at tydeliggøre sagsgangen hos myndighederne i 3 nye bestemmelser i serviceloven jf. lovforslagets § 2, nr. 2. Bestemmelserne omhandler sagsgangen hos kommunalbestyrelsen (§ 68 e), børn og unge-udvalg (§ 68 f) og Ankestyrelsen (§ 68 g), så det ikke længere kun fremgår i adoptionsloven, hvordan sager om adoption uden samtykke skal behandles, men at også serviceloven, der indeholder det lovgivningsmæssige grundlag for kommunernes indsats over for udsatte børn og unge, indeholder regler herom.

Det følger af bestemmelsens § 68 e, stk. 1, at kommunalbestyrelsen skal forelægge sagen for børn og unge-udvalget, hvis det vurderes, at adoption må gennemføres uden samtykke fra forældrene, jf. de foreslåede ændringer i adoptionslovens § 9, stk. 2-4.

Det foreslås herudover at samle og opregne de krav til sagsoplysningen i forbindelse med kommunalbestyrelsens indstilling til børn og unge-udvalget, som i dag allerede findes spredt i adoptionsloven, adoptionsbekendtgørelsen og frigivelsesvejledningen. Disse regler indsættes i bestemmelsens § 68 e, stk. 2. Det følger af denne bestemmelse, at en indstilling skal omfatte 1) den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50, 2) handleplanen, jf. § 140, 3) beskrivelse af, at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt, herunder at der foreligger en prognosevurdering af forældreevnen, og 4) oplysning om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption jf. adoptionslovens § 6.

Det foreslås også at indsætte kravet om, at en indstilling om adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 2 eller 3, endvidere skal indeholde en beskrivelse af, at betingelserne i servicelovens § 58 for anbringelse af barnet uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt, jf. den foreslåede § 68 e, stk. 3.

Endvidere foreslås det, at børn og unge-udvalget på et møde kan tiltræde kommunalbestyrelsens indstilling om, at betingelserne i adoptionslovens § 9, stk. 2-4, er opfyldte, og indstille til Ankestyrelsen, at styrelsen meddeler samtykke til adoption af barnet eller den unge uden samtykke fra forældrene, jf. den foreslåede § 68 f, stk. 1. Til forskel fra den gældende bestemmelse i § 74, stk. 1, nr. 13 i serviceloven, skal børn og unge-udvalget med den foreslåede bestemmelse ikke træffe afgørelse om anbefaling til Ankestyrelsen om adoption uden samtykke, men derimod afgive en indstilling til styrelsen herom.

Inden børn og unge-udvalget afgiver indstilling til Ankestyrelsen om adoption uden samtykke fra forældrene, skal børn og unge-udvalget give barnet eller den unge, barnets eller den unges forældre, forældremyndighedsindehaveren over barnet eller den unge og barnets eller den unge eventuelle plejeforældre samt advokaterne og bisidderne for dem lejlighed til at udtale sig, jf. den foreslåede § 68 f, stk. 2. Plejeforældres mulighed for at udtale sig over for børn og unge-udvalget i sager om adoption uden samtykke foreslås som en ny rettighed i serviceloven, mens de øvrige parter, advokaterne og bisiddernes rettigheder foreslås flyttet fra den gældende § 74 i serviceloven for så vidt angår sager om adoption uden samtykke.

Det foreslås i § 68 f, stk. 3 at indsætte bestemmelser om børn og unge-udvalgets mødebehandling af sager om adoption uden samtykke. Den foreslåede ændring indebærer, at 1) børn og unge-udvalgets afgørelse, sådan som tilfældet også er i dag, træffes ved kvalificeret flertal, hvor 4 ud af 5 medlemmer skal stemme for, 2) det skal føres til protokol, hvis dommeren i udvalget ikke er enig i beslutningen, og 3) indstillingen skal begrundes og meddeles skriftligt. Samtidig foreslås de tilsvarende bestemmelser om behandlingen af sager om adoption uden samtykke i servicelovens § 74, stk. 4 og 5 ændret.

Såfremt Ankestyrelsen kan tiltræde børn og unge-udvalgets indstilling om adoption efter § 68 f, stk. 1, meddeler Ankestyrelsen samtykke til, at barnet eller den unge kan adopteres uden samtykke fra forældrene, jf. den foreslåede § 68 g. Dette svarer til den sagsgang, som styrelsen anvender i dag. Det præciseres dog i bestemmelsen, at meddelelsen skal være skriftlig og begrundet, også når styrelsen ikke kan tiltræde indstillingen. Dette gør det klarere for parterne og kommunen, hvordan styrelsen har vurderet sagen. I de tilfælde, hvor styrelsen ikke har tiltrådt indstillingen, får kommunalbestyrelsen gennem begrundelsen mulighed for at vurdere,

om det vil være relevant at arbejde videre med en ny indstilling om adoption uden samtykke, f.eks. hvis afslaget på at tiltræde indstillingen skyldes mangler ved det fremsendte materiale, formelle fejl m.v., men hvor det fortsat vil kunne være til barnets bedste at blive adopteret.

Det foreslås desuden at indsætte en bemyndigelsesbestemmelse i § 68 h i servicelovens afsnit om adoption med og uden samtykke, således at ministeren for børn, integration, ligestilling og sociale forhold kan fastsætte nærmere regler om behandlingen af adoptionssager efter servicelovens §§ 68 e-68 g. Bestemmelsen påtænkes udnyttet til fastsættelse af nærmere regler for behandlingen af sager om adoption uden samtykke, herunder om Ankestyrelsens mulighed for at hjemvise en sag til kommunen, hvis den ikke er tilstrækkelig oplyst.

Endvidere foreslås det, at bekendtgørelse nr. 721 af 19. juni 2013 om forretningsordenen for Ankestyrelsen (herefter Ankestyrelsens forretningsorden) ændres sådan, at sagens behandling i Ankestyrelsen sker med deltagelse af en person uden stemmeret, som besidder viden om adoption og adoptionslovgivningen. Dette skal ses i lyset af, at forelæggelsen for ministeren for børn, integration, ligestilling og sociale forhold (Ankestyrelsen, Familieretsafdeling) bl.a. har haft til formål at inddrage adoptionsfaglig ekspertise i behandlingen af sagen, og at denne forelæggelse foreslås ophævet, jf. afsnit 4.4.3.2.

4.4.3.2. Statsforvaltningen, ministeren for børn, integration, ligestilling og sociale forhold samt domstolene

Der foreslås indsat en ny bestemmelse (§ 10) i adoptionsloven, hvorefter statsforvaltningen skal iværksætte behandlingen af en sag om adoption uden samtykke, når statsforvaltningen modtager meddelelse fra kommunalbestyrelsen om, at Ankestyrelsen har meddelt samtykke til adoption efter den foreslåede bestemmelse i servicelovens § 68 g, (se afsnit 4.4.3.1.). Efter bestemmelsen skal statsforvaltningen undersøge muligheden for at gennemføre adoptionen med samtykke fra forældrene, før der træffes afgørelse i sagen.

Statsforvaltningen har som hidtil ansvaret for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, inden der træffes afgørelse i sagen. Kommunalbestyrelsen skal derfor ved forelæggelsen af sagen for statsforvaltningen fremsende det materiale, som lå til grund for Ankestyrelsens samtykke til adoptionen. Hvis der er sket ændringer i forholdene, skal kommunalbestyrelsen opdatere materialet.

Som led i behandlingen af sagen kan statsforvaltningen efter de almindelige forvaltningsretlige principper indhente yderligere oplysninger hos kommunen, i det omfang kommunen må formodes at være i besiddelse af eller vil kunne fremskaffe sådanne oplysninger. Det vil eksempelvis kunne være relevant, hvis der kan være grund til at tro, at forældreevnen kan have ændret sig, eller statsforvaltningen har behov for oplysninger om en forælders aktuelle forhold til andre børn.

Inden afgørelsen skal statsforvaltningen undersøge muligheden for at gennemføre adoptionen med samtykke fra forældrene.

Det foreslås, at statsforvaltningen træffer afgørelse i sagen uden forelæggelse for ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold (Ankestyrelsen, Familieretsafdeling). Der er således tale om en forenkling af processen.

Parterne kan fortsat anmode statsforvaltningen om at indbringe afgørelsen for retten, jf. adoptionslovens § 11, stk. 3.

Endelig foreslås det, at ophæve bestemmelsen i adoptionslovens § 12 om, at forældremyndighedsindehaveren ikke kan fjerne barnet fra ansøgerens hjem, når statsforvaltningen har besluttet at gennemføre en adoption uden samtykke eller Ankestyrelsen har samtykket til en adoption uden samtykke. Som det fremgår af afsnit 4.3.3.2. finder bestemmelsen ikke anvendelse i praksis.

4.4.4. Kommunernes adgang til at anvende rådgivning fra VISO

Det foreslås, at der i servicelovens § 13 indsættes en bestemmelse om, at den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) også yder kommunerne gratis vejledende specialrådgivning i sager om adoption uden samtykke.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget medfører samlet set ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

7. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

8. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

9. Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.

10. Hørte myndigheder, organisationer m.v.

Et udkast til lovforslaget har i perioden fra den 16. oktober 2014 til den 13. november 2014 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

3F - Fagligt Fælles Forbund, 6-bysamarbejdet c/o Århus Kommune, AC-Børnehjælp, Adoption & Samfund, Adoptionsnævnet, Advokatrådet, Ankestyrelsen, Barnets Tarv Nu, Blå Kors, Brugerforeningen for aktive stofmisbrugere, Byretterne, Børn og Familier, Børne- og Kulturchefforeningen, Børnerådet, Børnesagens Fællesråd, Børns Vilkår, DanAdopt, Dansk Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab, Dansk Handicapforbund, Dansk Psykolog Forening, Dansk Socialrådgiverforening, Danske Advokater, Danske Familieadvokater, Danske Handicaporganisationer, Danske Revisorer, Den Danske Dommerforening, Den Sociale Udviklingsfond (SUF), Den Uvildige Konsulentordning på handicapområdet - DUKH, Det Centrale Handicapråd, Det Ethiske Råd, Det Faglige Hus, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Et barn to forældre, Familiens Forening, Familieplejen i Danmark, FBU, FOA - Fag og Arbejde, FOLA, Foreningen af Danske Døgninstitutioner, Foreningen af Offentlige Chefer i Statsforvaltningerne, Foreningen af Socialchefer i Danmark, Foreningen af

Statsforvaltningsjurister, Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, ForældreLANDSforeningen, Frelsens Hær, Frie Funktionærer, FTF, Gadejuristen, HK/Kommunal, Institut for Menneskerettigheder, KFUM's Sociale Arbejde, Kirkens Korshær, KL, Kristelig Fagbevægelse, Kristelig forening for bistand for Børn og Unge, Kvinderådet, Landsforeningen af Aktive Bedsteforældre, Landsforeningen af Kvindekrisecentre, Landsforeningen af nuværende og tidligere psykiatribrugere LAP, Landsforeningen af Opholdssteder, og Skole- og Behandlingstilbud (LOS), Landsforeningen af væresteder for stofafhængige og tidligere stofafhængige (LVS), Landsforeningen Bedre Psykiatri, Landsforeningen BOPAM, Landsforeningen for Human Narkobehandling, Landsforeningen for Pårørende til Stofmisbrugere, Landsforeningen LEV, Landsforeningen Sind, LO, Mandecentret, Missionen blandt hjemløse, Mødrehjælpen, Red Barnet Danmark, Retssikkerhedsfonden, Rigsombudsmanden i Grønland, Rigsombudsmanden på Færøerne, Rådet for Socialt Udsatte, Sjældne Diagnoser, Socialpædagogernes Landsforbund, Socialt Leder Forum, Socialt Udviklingscenter (SUS), Statsforvaltningen, Sundhedsstyrelsen, TABUKA, Udviklingshæmmedes Landsforbund (ULF), Ungdomsringen, Vestre Landsret og Østre Landsret.

11. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindre udgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Forslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser

Til § 1 Adoptionsloven

Til nr. 1

§ 9 regulerer adgangen til at gennemføre adoptioner uden samtykke.

Efter § 9, stk. 2, 2. pkt., kræver meddelelse af bevilling til adoption af et barn uden samtykke fra forældre, at Ankestyrelsen samtykker i adoptionen.

Denne regel foreslås ophævet, idet det foreslås, at der indsættes en tilsvarende bestemmelse i servicelovens § 68 g, jf. forslagets § 2, nr. 2.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.4.3.

Til nr. 2

§ 9, stk. 2-4, indeholder de materielle betingelser for, hvornår en adoption kan gennemføres uden samtykke.

I de gældende bestemmelser i § 9, stk. 2-4, opstilles forskellige betingelser for adoption uden samtykke fra barnets forældre afhængig af, om barnet er under 1 år (stk. 3), eller om barnet har været anbragt uden for hjemmet i mere end 3 år (stk. 4). I begge tilfælde er det en betingelse, at det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. I stk. 3, er det desuden en betingelse, at forældrene ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Børn, der ikke er omfattet af stk. 3 eller 4, er omfattet af hovedbestemmelsen om adoption uden samtykke i § 9, stk. 2, 1. pkt., der ikke foreslås ændret.

Det foreslås, at der i § 9 indsættes et nyt *stk. 3*, som erstatter de gældende bestemmelser i stk. 3 og 4. Denne nye bestemmelse gør det muligt at gennemføre en adoption uden samtykke, hvis det er sandsynliggjort, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og hvis adoption af hensyn til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst vil være til gavn for barnet. Det er også en forudsætning, at servicelovens betingelser i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, for anbringelse uden for hjemmet er opfyldt.

Det er i forhold til anvendelsen af den foreslåede bestemmelse en forudsætning, at anbringelsen er eller ville kunne være sket uden forældrenes samtykke. I tilfælde hvor anbringelsen er sket med forældrenes samtykke, skal der således foretages en vurdering af, om anbringelsen på det tidspunkt, hvor adoption uden samtykke overvejes, ville kunne ske uden samtykke. Det er i den forbindelse vigtigt at holde sig for øje, at vurderingen skal foretages uafhængigt af overvejelserne om en adoption og alene have anbringelsesspørgsmålet for øje. Der må således ikke opstå en lettere adgang til at gennemføre en adoption uden samtykke, fordi anbringelsen oprindeligt er sket med forældrenes samtykke.

Gennemførelsen af adoption efter stk. 3 forudsætter at forældrenes og barnets forhold og deres indbyrdes relationer er blevet grundigt belyst og nøje vurderet.

Forældrenes situation vil altid skulle vurderes konkret, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Den foreslåede § 9, stk. 3, rummer således de problematikker, som også er omfattet af den gældende § 9, stk. 3 og 4. Endvidere skal der fortsat laves en prognosevurdering af forældreevnen. Der henvises til afsnit 4.1.2. i de almindelige bemærkninger.

Det er begge forældres forhold, der skal undersøges, da en adoption først kan komme på tale, hvis det ikke vil være til barnets bedste at vokse op hos nogen af de biologiske forældre. Hvis en forælder har givet samtykke til adoptionen, er denne forælder ikke omfattet af § 9, stk. 2, og dermed heller ikke af de krav om undersøgelse, som følger af det foreslåede stk. 3.

Det er ikke muligt at opregne alle situationer, hvor adoption uden samtykke vil kunne være bedst for barnet. Der er i afsnit 4.4.1.1. anført eksempler på situationer, hvor det foreslåede stk. 3 vil kunne finde anvendelse. Det bemærkes i øvrigt, at i sager, hvor der ikke foreligger oplysninger om forældrenes evne til at tage vare på ældre søskende, og hvor barnet er så lille, at det ikke er muligt at foretage en længerevarende observation af forælder/barn-relationen, stilles der større krav til de faglige vurderinger af forældreevnen.

Barnets forhold skal belyses grundigt. Det kan blandt andet ske ved inddragelse af en udviklingsbeskrivelse af barnet fra anbringelsesstedet eller kommunen og ved en helbredsundersøgelse af barnet. Ved bortadoption af helt små børn inddrages desuden fødselsoplysninger fra hospitalet. Afhængigt af barnets alder, modenhed og sagens omstændigheder er det også nødvendigt at belyse barnets perspektiv, f.eks. gennem samtale med barnet. Er barnet fyldt 12 år bør der ikke meddeles bevilling om adoption uden barnets samtykke, jf. adoptionslovens § 6, medmindre indhentelse af samtykke vurderes, at være til skade for barnet eller den unge. Er barnet under 12 år, skal der foreligge oplysning om barnets holdning til den påtænkte adoption i det omfang, at barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. En grundig beskrivelse af barnets forhold er endvidere nødvendig i forhold til at vurdere, om barnet er egnet til adoption og i givet fald for at kunne placere barnet ved den bedst egnede adoptivfamilie. Hvis et barn eksempelvis har fysiske eller psykiske problemer, er det afgørende, at den kommende adoptivfamilie er fundet egnet til at kunne adoptere et barn med sådanne problemer.

En adoption efter det foreslåede stk. 3 kan gennemføres, selvom der har været kontakt mellem barnet og forældrene eller en af forældrene. Som en naturlig afledning heraf er det i særlige tilfælde muligt for den oprindelige slægt – særligt forældrene – at opretholde et samvær eller anden kontakt med barnet efter adoptionen. Der henvises til bemærkningerne til den foreslåede ændring af forældreansvarslovens § 20 a, jf. lovforslagets § 3, nr. 1.

Efter bestemmelsen i stk. 3 vil barnet kunne adopteres af godkendte adoptanter eller af sine plejeforældre.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.3.1. og 4.4.1.

Efter det foreslåede *stk. 4* kan en adoption til et barns plejeforældre gennemføres, hvis barnets tilknytning til familien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde tilknytningen, navnlig under hensyn til stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst og under hensyn til barnets relation til forældrene.

Det er endvidere en betingelse, at barnet er anbragt uden for hjemmet. Det er i forhold til anvendelsen af den foreslåede bestemmelse en forudsætning, at anbringelsen er eller ville kunne være sket uden forældrenes samtykke. I tilfælde hvor anbringelsen er sket med forældrenes samtykke, skal der således foretages en vurdering af, om anbringelsen på det tidspunkt, hvor adoption uden samtykke overvejes, ville kunne ske uden samtykke. Det er i den forbindelse vigtigt at holde sig for øje, at vurderingen skal foretages uafhængigt af overvejelserne om en adoption og alene have anbringelsesspørgsmålet for øje. Der må således ikke opstå en lettere adgang til at gennemføre en adoption uden samtykke, fordi anbringelsen oprindeligt er sket med forældrenes samtykke.

Den foreslåede bestemmelse i § 9, stk. 4, understreger hensynet til barnet bedste i en situation, hvor plejeforældre reelt har taget forældrenes plads, og hvor eksempelvis barnets særlige forhold gør, at det ikke vil være muligt at bryde denne faktiske familierelation uden at skade barnet. Der skal således være tale om nogle særlige omstændigheder, som gør, at hensynet til forældrene må tilsidesættes i afvejningen af, hvad der er bedst for barnet. Endvidere vil en adoption efter denne bestemmelse som alt overvejende hovedregel forudsætte, at relationen har udviklet sig gennem længere tids tilknytning. Bestemmelsen kan således ikke anvendes efter få års anbringelse i plejefamilien. Dermed vil bestemmelsen ikke kunne finde anvendelse på små børn, der er anbragt i plejefamilien umiddelbart efter fødslen. Disse små børn vil i givet fald fortsat skulle bortadopteres efter den foreslåede stk. 3 eller efter hovedbestemmelsen i stk. 2.

Det kan dog ikke afvises, at en relation af kortere varighed i særlige tilfælde vil kunne begrunde en adoption efter den foreslåede bestemmelse. Således vil et klart udtrykt ønske fra et anbragt barn skulle tillægges betydning, når barnet har en sådan alder og modenhed, at barnets holdning har betydning for beslutningen om adoption.

I afvejningen af, om hensynet til barnet skal veje tungere end hensynet til forældrenes og barnets fortsatte familieband til hinanden, indgår en vurdering af barnets relation til forældrene. I denne vurdering skal der også tages hensyn til, om kommunen har arbejdet for at udvikle relationen mellem barnet og dets forældre, og om kommunen har arbejdet på at kunne hjemgive barnet. Det skal endvidere indgå i vurderingen af barnets tilknytning til henholdsvis plejeforældre og forældrene, om plejeforældrenes eventuelt beskyttende adfærd over for barnet i forhold til forældrene har medført en særlig – men ikke naturlig – tilknytning mellem dem og barnet.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.3.1. og 4.4.1.

Til nr. 3

Den foreslåede bestemmelse i § 10 er ny og fastsætter rammen for sagsforløbet i statsforvaltningen og skal således understøtte den sagsbehandling, som allerede efter gældende ret finder sted efter reglerne i adoptionsbekendtgørelsen og frigivelsesvejledningen. Reglen skal i øvrigt ses i sammenhæng med den samtidig foreslåede ændring af serviceloven, hvor der foreslås indsat 3 nye bestemmelser (§§ 68 e-f) om kommunalbestyrelsens, børn og ungeudvalget og Ankestyrelsens behandling af sager om adoption uden samtykke, jf. forslagens § 2, nr. 2.

Efter *stk. 1*, indledes en sag om adoption uden samtykke i statsforvaltningen, når statsforvaltningen modtager besked fra kommunalbestyrelsen om, at Ankestyrelsen har givet

samtykke til en adoption efter § 9 i adoptionsloven. Først på dette tidspunkt har statsforvaltningen rådighed over sagen.

Statsforvaltningen skal tage stilling til, om betingelserne i adoptionslovens § 9 er opfyldt. Efter § 20 i adoptionsbekendtgørelsen, forelægges sagen for Ankestyrelsen, Familieretsafdeling (ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold) før statsforvaltningen træffer afgørelse i sagen. Med det foreslåede stk. 1 bortfalder denne forelæggelse, hvorved sagsbehandlingen smidiggøres.

Det er statsforvaltningens ansvar, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, inden der træffes afgørelse, og statsforvaltningen vil således kunne indhente yderligere oplysninger fra kommunen til brug for sagens vurdering.

Efter *stk. 2* skal statsforvaltningen som hidtil, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke, forespørge barnets forældre, om de – trods Ankestyrelsens samtykke – vil give samtykke til adoptionen, sådan at adoptionen bliver frivillig. I den forbindelse skal statsforvaltningen vejlede forældrene om betydningen af en adoption, herunder om mulighederne for samvær, domstolsprøvelse og advokatbeskikkelse. Det foreslåede *stk. 2* understreger vigtigheden af, at en adoption uden samtykke bruges i så begrænset omfang som muligt, og at frivillige adoptioner helt principielt er at foretrække. Bestemmelsen er en kodificering af gældende ret.

Udover at afskaffe forelæggelsen af sagen for ministeren (Ankestyrelsen, Familieretsafdeling) tilsigter bestemmelsen ikke at ændre statsforvaltningens behandling af sager om adoption uden samtykke.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.1.5.2.

Til nr. 4

Den gældende bestemmelse i § 12 i adoptionsloven regulerer, at hvis statsforvaltningen har besluttet, at der bør ses bort fra, at samtykke fra forældrene til adoption ikke foreligger, kan barnet, såfremt det opholder sig hos den, der søger adoption, ikke af forældremyndighedsindehaveren fjernes fra ansøgerens hjem under adoptionssagens behandling. Det samme gælder, hvis Ankestyrelsen har givet samtykke til adoption efter § 9, stk. 2, 2. pkt.

De gældende bestemmelser i adoptionslovens § 12, 1. pkt. og 2. pkt., gælder parallelt med bestemmelsen i servicelovens § 68 om hjemgivelse.

Servicelovens § 68 fastslår, at et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet først kan hjemgives, når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde. Såfremt kommunalbestyrelsen afviser en begæring om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse for børn og unge-udvalget, jf. stk. 3.

Den foreslåede ophævelse af § 12, er en konsekvens af, at lovforslagets §§ 1 og 2 styrker samspillet mellem adoptionsloven og serviceloven. Samtidig findes den nuværende dualisme i de to regelsæt med hensyn til, at der kan træffes afgørelse om, at barnet skal forblive i adoptionsansøgerens hjem under adoptionssagens behandling for overflødig. Reglerne om hjemgivelse af anbragte børn har sit naturlige tilhørssted i den sociale lovgivning, hvorfor adoptionslovens § 12 foreslås ophævet.

Det anses ikke for nødvendigt samtidig at foretage ændringer i regler om hjemgivelse i servicelovens § 68.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.3.3. og 4.4.3.

Til nr. 5

Efter den gældende bestemmelse i § 25, nr. 4, kan ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold fastsætte regler om behandlingen af sager om adoption uden samtykke. Denne bemyndigelse foreslås begrænset til kun at omfatte statsforvaltningens behandling af sager om adoption uden samtykke. Baggrunden herfor er forslaget til nye bestemmelser i servicelovens §§ 68 e-h om kommunalbestyrelsens, børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens behandling af sager om adoption uden samtykke, jf. lovforslagets § 2. nr. 2., hvor § 68 h indeholder en bemyndigelse for ministeren til at fastsætte nærmere regler om disse myndigheders behandling af sager om adoption uden samtykke.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.3.3. og 4.4.3.

Til nr. 6

Efter den gældende bestemmelse i § 29 b, stk. 1, kan statsforvaltningens afgørelser efter adoptionsloven påklages til ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold (Ankestyrelsen, Familieretsafdeling). Det gælder dog ikke afgørelser efter § 9, der er indbragt for retten, jf. § 11.

Ved lov nr. 494 af 12. juni 2009 om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love (Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.) blev adoptionslovens § 11 ændret, således at den dobbelte klageadgang blev ophævet. Før ændringen var det muligt først at forelægge sagen for ministeren og derefter indbringe den for retten, eller at indbringe den direkte for retten. Imidlertid blev der ikke foretaget en konsekvensændring af den gældende § 29 b, stk. 1. Det betyder, at efter gældende ret kan statsforvaltningens afgørelse efter adoptionslovens § 9, efter en ordlydsfortolkning af § 29 b, stk. 1, påklages til ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold, medmindre den er indbragt for retten. Det betyder, at så længe sagen ikke er indbragt for retten, er der efter bestemmelsen fortsat dobbelt klageadgang.

Med forslaget foreslås § 29 b, stk. 1, bragt i overensstemmelse med den seneste ændring af § 11.

Til § 2 *Lov om social service*

Til nr. 1

Den gældende bestemmelse i § 13 i serviceloven regulerer den nationale videns- og specialrådgivningsorganisations (VISO) opgaver i forhold til kommuner, regioner, skoler, institutioner og borgere. VISO bistår kommuner og borgere med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager.

Med forslaget om at indsætte et nyt *stk.* 7 i § 13, præciseres det overfor kommunerne, at VISO's rådgivningsforpligtelse overfor kommunerne også omfatter sager om adoption uden samtykke.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.1.6.

Til nr. 2

Det foreslås, at der i servicelovens kapitel 11 om særlig støtte for børn og unge, indsættes et nyt afsnit under overskriften ”Myndighedernes opgaver i forbindelse med adoption med og uden samtykke”.

I dette nye afsnit indsættes 5 nye bestemmelser – §§ 68 d-h.

Den foreslåede bestemmelse § 68 d forpligter kommunalbestyrelsen til at overveje om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst taler for en adoption af barnet, i de tilfælde hvor kommunalbestyrelsen overvejer at træffe afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet med eller uden samtykke, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, eller § 58, og det må formodes, at anbringelsen vil vare en længere årrække.

Tilsvarende finder anvendelse, når kommunalbestyrelsen tager stilling til, om en anbringelse uden for hjemmet skal opretholdes.

Forslaget udvider ikke kommunernes opgaver, men præciserer de eksisterende forpligtelser. Kommunerne skal således allerede i dag overveje, om adoption vil være den bedste løsning for barnet eller den unge, og kan i så fald rejse en sag om adoption uden samtykke, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 13. Ved anbringelse med henblik på adoption, skal kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 68 c, stk. 1, så vidt muligt anbringe barnet eller den unge i en plejefamilie, der er indstillet på adoption. Kommunalbestyrelsen skal også tilbyde faglig støtte til plejefamilier, der har et barn eller en ung anbragt med henblik på at adoptere barnet eller den unge. Den foreslåede bestemmelse skal tydeliggøre sammenhængen mellem de indgribende sociale indsatser i serviceloven og adoption, og understrege vigtigheden af, at kommunerne i visse tilfælde overvejer adoption som social indsats, herunder særligt når det vurderes at barnet eller den unge har et særligt behov for mere stabile, forudsigelige og trygge opvækstvilkår.

Den foreslåede bestemmelse skal sikre, at kommunen overvejer adoption som indsats i tilfælde, hvor alternativet er, at barnet eller den unge vil være anbragt i størstedelen af barndommen. Det er således som udgangspunkt ikke relevant at overveje adoption, hvis der f.eks. er tale om en ung, der på anbringelsestidspunktet er 16-17 år, eller hvis der er tale om et yngre barn, men hvor anbringelsen f.eks. skyldes en midlertidig sygdom eller krise hos forældrene, og barnet således kan forventes at blive hjemgivet igen. Omvendt vil det være relevant at overveje adoption, hvis f.eks. forældrenes historik i forhold til andre børn, forældrenes længerevarende misbrug eller permanente psykiske problemer indikerer, at der formentlig bliver tale om en længerevarende anbringelse.

Det bemærkes desuden, at overvejelser om adoption uden samtykke falder i naturlig forlængelse af de øvrige af kommunens beslutninger af hensyn til barnets bedste, herunder anbringelse uden for hjemmet uden samtykke.

Det foreslås endvidere at indføre en 3 nye bestemmelse som §§ 68 e-g i serviceloven, der beskriver kommunalbestyrelsens, børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens behandling af sager om adoption uden samtykke. Bestemmelserne pålægger ikke kommunerne nye forpligtelser, men fastslår på samme måde som ovenfor de forpligtelser, som allerede følger for kommunerne af adoptionsloven og serviceloven m.v. I forhold til gældende ret flyttes

bestemmelserne i servicelovens § 74 for så vidt angår adoption uden samtykke til særskilte bestemmelser i det foreslåede nye afsnit.

Det følger af den foreslåede bestemmelse § 68 e, stk. 1, at kommunalbestyrelsen, hvis den vurderer, at betingelserne for adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, jf. lovforslagets § 1, nr. 1 og 2, er opfyldte, skal forelægge sagen for børn og unge-udvalget.

Efter *stk. 2*, skal indstillingen til børn og unge-udvalget omfatte 1) den børnefaglige undersøgelse, jf. servicelovens § 50, 2) handleplanen, jf. § servicelovens 140, 3) beskrivelse af, at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt, herunder at der foreligger en prognosevurdering af forældreevnen og 4) oplysning om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption jf. adoptionslovens § 6, stk. 1 og 3.

Hvis der ikke foreligger en handleplan for barnet jf. servicelovens § 140, bør formålet med adoptionen være tydeligt angivet i indstillingen til børn og unge-udvalget.

Efter *stk. 3* skal en indstilling om adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3, til børn og unge-udvalget desuden indeholde en beskrivelse af, at betingelserne i servicelovens § 58 for anbringelse af barnet uden for hjemmet uden samtykke anses for opfyldt.

Med § 68 f, *stk. 1* indføres en ny bestemmelse om, at børn og unge-udvalget ikke længere skal træffe afgørelse om at anbefale adoption uden samtykke til Ankestyrelsen, men i stedet afgive indstilling til Ankestyrelsen herom. Det foreslåede *stk. 1* svarer til den gældende § 74, stk. 1, nr. 13, der foreslås ophævet.

Inden børn og unge-udvalget efter den foreslåedes *stk. 2* afgiver indstilling til Ankestyrelsen om adoption uden samtykke, skal børn og unge-udvalget give barnet eller den unge, barnets eller den unges forældre, forældremyndighedsindehaveren over barnet eller den unge og barnet eller den unges eventuelle plejeforældre samt advokaterne og bisidderne for dem lejlighed til at udtale sig. Således svarer *stk. 2* i hovedtræk til servicelovens § 74, stk. 2.

Efter det foreslåede *stk. 3* er det fastsat, at det ved vedtagelse af en indstilling om adoption uden samtykke, kræves, at mindst 4 af børn og unge udvalgets 5 medlemmer stemmer for indstillingen. Den foreslåede bestemmelse er i overensstemmelse med den gældende bestemmelse i § 74, stk. 4.

Endvidere fremgår det af den gældende § 74, stk.5, at såfremt dommeren ikke er enig i den trufne afgørelse, skal dette tilføjes udvalgets protokol, og meddelelsen om udvalgets afgørelse skal indeholde oplysninger om dommerens afgivende opfattelse. Disse bestemmelser foreslås videreført i det foreslåede *stk. 3* og ophæves i § 74 for så vidt angår adoption uden samtykke, jf. lovforslagets § 2, nr. 5. Herudover videreføres servicelovens regler i § 74, stk. 6, om at afgørelserne skal være skriftlige og begrundede tillige i forslaget *stk. 3* med den ændring, at det er en indstilling og ikke en afgørelse, hvorfor bestemmelser om klageadgang i § 74 ikke videreføres. Hensigten med disse ændringer er at samle kommunens opgaver i forbindelse med adoption i de foreslåede §§ 68 d-f.

Det foreslåede § 68 g regulerer, at hvis Ankestyrelsen kan tiltræde børn og unge-udvalgets indstilling om adoption efter § 68 f, stk. 1, meddeler styrelsen samtykke til, at barnet eller den unge kan adopteres uden samtykke fra forældrene.

Den foreslåede § 68 h, er en bemyndigelsesbestemmelse til ministeren for børn, integration, ligestilling og sociale forhold til at fastsætte nærmere regler om behandlingen af adoptionsager efter §§ 68 e-68 g.

Bemyndigelsesbestemmelsen påtænkes udnyttet til at fastsætte nærmere regler om kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsens behandling af sager om adoption uden samtykke, herunder om Ankestyrelsens mulighed for at hjemvise en sag til kommunen, hvis sagen ikke er tilstrækkeligt oplyst, og kommunen ikke forventes at være i besiddelse af de ønskede oplysninger.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.3.3. og 4.4.3.

Til nr. 3

Den foreslåede ændring af § 74, stk. 1, nr. 11, er en konsekvens af, at bestemmelsen i § 74, stk. 1, nr. 13, om børn og unge-udvalgets anbefaling til Ankestyrelsen af adoption uden samtykke foreslås ophævet og flyttet til den nye bestemmelse i § 68 f, jf. forslaget § 2, nr. 2.

Der henvises til de almindelige bemærkninger i afsnit 4.3.3. og 4.4.3.

Til nr. 4

Den foreslåede ændring af § 74, stk. 1, nr. 12, er en konsekvens af, at bestemmelsen i § 74, stk. 1, nr. 13, om børn og unge-udvalgets anbefaling til Ankestyrelsen af adoption uden samtykke foreslås ophævet og flyttet til den nye bestemmelse i § 68 f, jf. forslaget § 2, nr. 2.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, afsnit 4.3.3. og 4.4.3.

Til nr. 5

Den foreslåede ophævelse af § 74, stk. 1, nr. 13, er en konsekvens af, at børn og unge-udvalgets anbefaling til Ankestyrelsen af adoption uden samtykke foreslås flyttet til den nye bestemmelse i § 68 f, jf. forslaget § 2, nr. 2.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, afsnit 4.3.3. og 4.4.3.

Til nr. 6

Den foreslåede ændring af § 74, stk. 4, er en konsekvens af, at bestemmelsen i § 74, stk. 1, nr. 13, om børn og unge-udvalgets anbefaling til Ankestyrelsen af adoption uden samtykke foreslås ophævet og flyttet til den nye bestemmelse i § 68 f, jf. forslaget § 2, nr. 2.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, afsnit 4.3.3. og 4.4.3.

Til § 3
Forældreansvarsloven

Til nr.1

Forældreansvarslovens § 20 a regulerer muligheden for at fastsætte samvær eller anden kontakt efter en adoption mellem barnets og dets oprindelige slægtninge, herunder barnets forældre. Det er en betingelse for at fastsætte samvær m.v. efter bestemmelsen, at der havde været samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og den, der ansøger om samvær m.v., forud for adoptionen. Endvidere træffes disse samværsafgørelser ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. forældreansvarslovens § 4.

Med den foreslåede ændring af § 20 a ophæves betingelsen om, at der skal have været samvær m.v. mellem barnet og ansøgeren forud for adoptionen. Efter forslaget skal der ”navnlig” lægges vægt på forudgående samvær, når der efter adoptionen skal træffes afgørelse om fastsættelse af samvær.

Ved vurderingen af, om der skal fastsættes samvær, giver den foreslåede bestemmelse mulighed for at tage hensyn til, om der forud for adoptionen har været samvær mellem barnet og ansøgeren.

Med den foreslåede ændring vil det bl.a. blive muligt at fastsætte samvær mellem et helt lille barn og de oprindelige slægtninge efter bortadoption af barnet, selvom der ikke havde været kontakt forud for adoptionen. I sådanne tilfælde forudsætter fastsættelse af samvær, at samværet kan foregå under betryggende forhold, eventuelt med professionel støtte, og at samværet vurderes at være bedst for barnet.

Bestemmelsen vil også omfatte situationer, hvor der hverken før eller efter adoptionen har været kontakt mellem barnet og ansøgeren, men hvor der i forhold til et større barn opstår et behov for eller ønske om kontakt, og en sådan kontakt vurderes at være bedst for barnet.

Der henvises til de almindelige bemærkninger, afsnit 4.3.2. og 4.4.2.

Til § 4
Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

Til nr. 1

Retssikkerhedslovens § 55 regulerer, i hvilke sager Ankestyrelsen skal benytte udvidet votering, og hvor der ved afgørelsen af sagen på et møde deltager 2 medlemmer og 2 ankechefer, hvoraf den ene er formand. Det fremgår af § 55, stk. 2, nr. 3, at sager om Ankestyrelsens samtykke til eller anmodning om adoption uden forældremyndighedsindehaverens samtykke efter adoptionslovens § 9 og § 10 er omfattet af bestemmelsen om udvidet votering.

Med den foreslåede ændring af § 55, stk. 2, nr. 3 ændres bestemmelsen, således at henvisningen til adoptionslovens § 10 ophæves. Baggrunden for den foreslåede ændring er, at adoptionslovens § 10 blev ophævet med virkning fra den 1. oktober 2009, jf. lov nr. 494 af 12. juni 2009 om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love (Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.), hvor retssikkerhedslovens § 55, stk. 2, nr. 3, ikke blev konsekvensændret. Derudover foreslås en mindre sproglig præcisering af § 55, stk. 2, nr. 3, således at bestemmelsen bringes i overensstemmelse med gældende ret, og

moderniseres, så den også er i overensstemmelse med den foreslåede § 68 g i serviceloven, jf. lovforslagets § 2, nr. 2.

Til § 5

Ved fastsættelsen af ikrafttrædelsestidspunktet skal der tages hensyn til, at der skal udarbejdes en række nye administrative forskrifter. Lovens ikrafttrædelse foreslås i § 5, *stk. 1* derfor fastsat til den 1. oktober 2015.

Dette indebærer, at de nye regler om adoption uden samtykke træder i kraft den 1. oktober 2015, og at reglerne finder anvendelse på verserende sager om adoption uden samtykke og på allerede truffne afgørelser om adoption uden samtykke.

De foreslåede nye bestemmelser i adoptionslovens § 9, *stk. 3 og 4*, (lovforslagets § 1, nr. 2) lempes på en række punkter de materielle betingelser for adoption uden samtykke. Disse lempelser er begrundet i hensynet til barnet. Disse bestemmelser bør derfor også finde anvendelse på sager om adoption uden samtykke, der er forelagt eller indbragt for børn og unge-udvalget, i Ankestyrelsen, statsforvaltningen eller domstolene inden den 1. oktober 2015, og som ved lovens ikrafttræden ikke er færdigbehandlet. Dette følger af ikrafttrædelsesbestemmelsen, og der er derfor ikke behov for en særskilt overgangsbestemmelse. Hvis der er behov for det, kan det materiale, som indstillingen om adoption uden samtykke bygger på, suppleres med udtalelser m.v., der vurderer sagen i forhold til de nye regler.

De foreslåede regler om de involverede myndigheders behandling af sager om adoption uden samtykke i adoptionslovens § 10 (lovforslagets § 1, nr. 3) og i servicelovens §§ 68 d-g (lovforslagets § 2, nr. 2) viderefører grundlæggende de gældende regler, med en række præciseringer. De foreslåede ændringer forringer ikke parternes retssikkerhed i forhold til den gældende ordning. Det foreslås derfor, at disse bestemmelser ligesom de nye bestemmelser i adoptionslovens § 9, *stk. 3 og 4*, også skal finde anvendelse på verserende sager om adoption uden samtykke.

Til § 6

Bestemmelsen i § 6, *stk. 1*, vedrører lovens territoriale anvendelsesområde. Det foreslås, at loven ikke skal gælde for Færøerne og Grønland.

I *stk. 2* foreslås det, at lovens §§ 1 og 3 (adoptionsloven og forældreansvarsloven) ved kongelig anordning helt eller delvist kan sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger. Lovens §§ 2 og 4 skal ikke kunne sættes i kraft, da serviceloven og retssikkerhedsloven ikke gælder for Færøerne eller Grønland og heller ikke vil kunne sættes i kraft for disse dele af riget.

Adoptionsloven er sat i kraft for Færøerne ved kongelig anordning nr. 1169 af 25. november 2006 om ikrafttræden for Færøerne af lov om adoption og er ændret ved kongelig anordning nr. 398 af 20. april 2010. Adoptionsloven er i kraft for Grønland, jf. senest kongelig anordning nr. 410 af 21. april 2010 om ikrafttræden for Grønland af forskellige love om ændring af adoptionsloven.

Forældreansvarsloven er ikke sat i kraft for Færøerne. Reglerne om forældremyndighed og samvær m.v. findes i anordning nr. 228 af 15. marts 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov

om forældremyndighed og samvær. Forældreansvarsloven er heller ikke sat i kraft for Grønland. Reglerne om forældremyndighed og samvær m.v. findes i anordning nr. 306 af 14. maj 1993 om ikrafttræden for Grønland af myndighedsloven. Forældreansvarsloven kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

I adoptionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1084 af 7. oktober 2014, foretages følgende ændringer:

§ 9. Tilbagekaldes et i overensstemmelse med § 8 meddelt samtykke, kan adoptionsbevilling dog meddeles, såfremt tilbagekaldelsen under særlig hensyntagen til barnets tarv ikke er rimeligt begrundet.

Stk. 2. Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Stk. 3. Adoption af et barn under 1 år kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Stk. 4. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

1. § 9, stk. 2, 2. pkt., ophæves.

2. § 9, stk. 3 og 4, affattes således:

”Stk. 3. Adoption kan meddeles efter stk. 2, hvis betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om social service er opfyldt, og det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være til gavn for barnet.

Stk. 4. Når barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3, i lov om social service, og betingelserne i § 58 i lov om social service er opfyldt, kan adoption efter stk. 2 meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og

stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.”

3. Efter § 9 indsættes:

§ 10. (Ophævet)

”§ 10. Når statsforvaltningen modtager meddelelse fra kommunalbestyrelsen om, at Ankestyrelsen har meddelt samtykke efter § 68 e i lov om social service til, at et barn kan adopteres uden samtykke fra forældrene, træffer statsforvaltningen efter § 9, stk. 2, afgørelse om adoption af barnet, hvis betingelserne i § 9, stk. 2-4, er opfyldt.

Stk. 2. Inden statsforvaltningen træffer afgørelse efter stk. 1, skal statsforvaltningen forespørge barnets forældre, om de vil give samtykke til adoptionen, jf. § 7.”

§ 12. Har statsforvaltningen besluttet, at der bør ses bort fra, at et samtykke til adoption ikke foreligger, kan barnet, såfremt det opholder sig hos den, der søger adoption, ikke af forældremyndighedens indehaver fjernes fra ansøgerens hjem under adoptionssagens behandling. Det samme gælder, hvis Ankestyrelsen har givet samtykke til adoption efter § 9, stk. 2, 2. pkt.

4. § 12 ophæves.

§ 25. Social- og integrationsministeren kan fastsætte regler om behandling af sager efter denne lov, herunder
1) om godkendelse som adoptant,

5. I § 25, nr. 4, ændres ”behandling” til: ”statsforvaltningens behandling”.

- 2) om adoptionssagers behandling, herunder om indholdet af ansøgninger om adoption m.v.,
- 3) om afgivelse af samtykke til adoption, jf. §§ 6, 8 og 8 a, og
- 4) om behandlingen af sager om adoption uden samtykke, jf. § 9.

§ 29 b. Statsforvaltningens afgørelser efter denne lov kan påklages til ministeren for børn, ligestilling integration og sociale forhold. Dette gælder dog ikke afgørelser efter § 9, der er indbragt for retten, jf. § 11.

Stk. 2. ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold kan fastsætte nærmere regler om klageres behandling.

§ 13. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation bistår kommuner og borgere med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager. Tilsvarende ydes gratis specialrådgivning til kommuner, regioner, skoler og institutioner m.v. samt borgere om specialundervisning og specialpædagogisk bistand.

Stk. 2. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder gratis vejledende udredning til kommuner og borgere i de få mest

6. I § 29 b, stk. 1, udgår: ”, der er indbragt for retten, jf. § 11”.

§ 2

I lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 1023 af 23. september 2014, som ændret ved § 1, nr. 2, i lov nr. 495 af 21. maj 2013 og § 1, nr. 6, 11 og 12, i lov nr. 722 af 25. juni 2014, foretages følgende ændringer:

1. I § 13 indsættes efter stk. 6 som nyt stykke:

”Stk. 7. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder gratis vejledende rådgivning til kommuner i sager om adoption uden samtykke.”

Stk. 7-10 bliver herefter stk. 8-11.

sjældent forekommende specielle og komplicerede enkeltsager, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune eller i regionens tilbud. Tilsvarende ydes gratis bistand til kommunens udredning vedrørende specialundervisning og specialpædagogisk bistand. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om henvisning af borgeren efter 1. pkt.

Stk. 3. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation træffer afgørelse om ydelser efter stk. 1 og 2. Afgørelsen kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 4. Hvis kommunalbestyrelsen som led i behandlingen af en sag om særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11 benytter rådgivning eller udredning fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation efter stk. 1 og 2, kan kommunalbestyrelsen uden samtykke videregive nødvendige oplysninger, herunder om barnets, den unges eller familiens rent private forhold, til den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation. Kommunalbestyrelsen skal uanset adgangen til at videregive oplysninger uden samtykke forsøge at få samtykke til henholdsvis at videregive og behandle oplysningerne.

Stk. 5. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation kan uden samtykke behandle nødvendige oplysninger, herunder om barnets, den unges eller familiens rent private forhold, som videregives fra en kommune i forbindelse med rådgivning og udredning efter stk. 1 og 2, hvis oplysningerne videregives som led i behandlingen af en sag om særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11.

Stk. 6. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder gratis vejledende rådgivning til

kommuner om indsatser til at forebygge kriminalitet blandt børn og unge generelt og i forhold til enkeltsager.

Stk. 7. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation sikrer en systematisk indsamling, udvikling, bearbejdning og formidling af den faglige viden på det sociale område. Videns- og specialrådgivningsorganisationen sørger for at koordinere og deltage i prøvnings-, forsknings- og informationsvirksomhed på hjælpemiddelområdet.

Stk. 8. Kommunalbestyrelser og regionsråd kan indgå aftale med den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation om, at kommunen eller regionen mod betaling kan levere de ydelser for videns- og specialrådgivningsorganisationen, der er nævnt i stk. 1 og 2.

Stk. 9. Ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold fastsætter efter forhandling med undervisningsministeren i en bekendtgørelse nærmere regler om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisations virksomhed og organisering.

2. Efter § 68 c indsættes før overskriften før § 69:

”Myndighedernes opgaver i forbindelse med adoption med og uden samtykke

§ 68 d. I forbindelse med en afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, eller § 58, hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje,

om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret.

§ 68 e. Hvis

kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption af et barn eller en ung ikke kan gennemføres med samtykke fra barnets eller den unges forældre, jf. § 7 i adoptionsloven, og kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption vil kunne gennemføres uden samtykke fra forældrene efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, forelægger kommunalbestyrelsen sagen for børn og unge-udvalget.

Stk. 2. En forelæggelse for børn og unge-udvalget efter stk. 1 skal indeholde en indstilling om, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven. Denne indstilling skal indeholde følgende:

- 1) Den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50.
- 2) Handleplanen, jf. § 140.
- 3) En beskrivelse af at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt.
- 4) Oplysninger om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption, jf. § 6, stk. 1 og 3, i adoptionsloven.

Stk. 3. En indstilling om adoption efter § 9, stk. 2 eller 3, i adoptionsloven skal endvidere indeholde en redegørelse for, at betingelserne for anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet i § 58 er opfyldt.

§ 68 f. Børn og unge-udvalget kan på et møde

indstille til Ankestyrelsen, at styrelsen meddeler samtykke til, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven.

Stk. 2. Inden indstilling efter stk. 1 afgives, skal børn og unge-udvalget give barnet eller den unge, barnets eller den unges forældre, indehaverne af forældremyndigheden over barnet eller den unge og barnets eller den unges eventuelle plejeforældre samt advokaterne og bisidderne for dem lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. En indstilling efter stk. 1 kan kun vedtages, hvis mindst 4 af udvalgets 5 medlemmer stemmer for indstillingen. Indstillingen skal være skriftlig og begrundet, og den skal meddeles til sagens parter, kommunalbestyrelsen og Ankestyrelsen. Hvis dommeren ikke er enig i indstillingen, skal dette tilføres udvalgets protokol, og meddelelsen om indstillingen skal indeholde oplysning om dommerens stillingtagen. Hvis indstillingen ikke vedtages, gives skriftlig meddelelse herom til sagens parter og kommunalbestyrelsen. Meddelelsen skal begrundes, og den skal indeholde oplysning om dommerens opfattelse.

§ 68 g. Hvis Ankestyrelsen kan tiltræde børn og unge-udvalgets indstilling efter § 68 f, stk. 1, meddeler styrelsen samtykke til, at barnet adopteres uden samtykke fra forældrene. Meddelelsen, der skal være skriftlig og begrundet, gives til sagens parter og kommunalbestyrelsen. Hvis Ankestyrelsen ikke kan tiltræde indstillingen, meddeler styrelsen dette til sagens parter

og kommunalbestyrelsen.
Denne meddelelse skal være
skriftlig og begrundet.

§ 68 h. Ministeren for børn,
ligestilling, integration og
sociale forhold kan fastsætte
nærmere regler om
behandlingen af sager efter §§
68 e-68 g.”

§ 74. Børn og unge-udvalget
træffer i et møde afgørelse om

- 1) gennemførelse af en
undersøgelse efter § 51,
- 2) anbringelse uden for hjemmet
efter § 58,
- 3) opretholdelse af en anbringelse
efter § 62,
- 4) gennemførelse af en lægelig
undersøgelse eller behandling
efter § 63,
- 5) videreførelse af en anbringelse
efter § 68 a,
- 6) godkendelse af en foreløbig
afgørelse efter § 75, stk. 3,
- 7) ændring af anbringelsessted
efter § 69, stk. 3 eller 4, jf. § 58,
- 8) afbrydelse af forbindelsen m.v.
efter § 71, stk. 3-5,
- 9) flytning eller hjemtagelse efter §
78, stk. 4,
- 10) brev- og telefonkontrol efter §
123, stk. 2,
- 11) anbringelse i delvis lukkede
døgninstitutioner og på delvis
lukkede afdelinger på
døgninstitutioner efter § 123 b,
stk. 1,
- 12) tilbageholdelse efter § 123 c og
- 13) anbefaling til Ankestyrelsen af
adoption uden samtykke, jf.
adoptionsloven.

Stk. 2. Inden der træffes
afgørelse, skal indehaveren af
forældremyndigheden, barnet eller
den unge, advokaten og eventuel
anden bisidder for
forældremyndighedens indehaver
eller barnet eller den unge have
lejlighed til at udtale sig over for

3. I § 74, stk. 1, nr. 11, ændres ”§
123 b, stk. 1,” til: ”§ 123 b, stk.
1, og ”.

4. I § 74, stk. 1, nr. 12, ændres
”123 c og” til: ”§ 123 c.”

5. § 74, stk. 1, nr. 13, ophæves.

6. I § 74, stk. 4, udgår: ”, samt
afgørelse om anbefaling af
adoption, jf. stk. 1, nr. 13,”

børn og unge-udvalget. Tilbud efter 1. pkt. til barnet eller den unge kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller hvis det må antages at være til skade for barnet eller den unge.

Stk. 3. Stk. 2 finder tilsvarende anvendelse på den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, inden der træffes afgørelse efter § 71, stk. 3-5, og § 123, stk. 2. Stk. 2 finder ligeledes anvendelse på plejeforældre, inden der træffes afgørelse efter § 78, stk. 4.

Stk. 4. Til vedtagelse af en afgørelse efter §§ 51, 58, 62, 63, 68 a, § 69, stk. 3 eller 4, § 71, stk. 3-5, § 75, stk. 3, § 123, stk. 2, og §§ 123 b og 123 c, samt afgørelse om anbefaling af adoption, jf. stk. 1, nr. 13, kræves, at mindst 4 af børn og unge-udvalgets 5 medlemmer stemmer for afgørelsen. Afgørelser efter § 78, stk. 4, træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Stk. 5. Såfremt dommeren ikke er enig i den truffe afgørelse, skal dette tilføres udvalgets protokol, og meddelelsen om udvalgets afgørelse skal indeholde oplysning om dommerens afvigende opfattelse.

Stk. 6. Børn og unge-udvalgets afgørelser skal meddeles skriftligt. Afgørelserne skal være begrundede og indeholde oplysning om klageadgang.

§ 3

I forældreansvarsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1085 af 7. oktober 2014, foretages følgende ændring:

§ 20 a. Er barnet adopteret, kan statsforvaltningen i helt særlige tilfælde efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsætte samvær eller anden form for kontakt med disse, hvis barnet forud for

1. I § 20 a indsættes efter ”disse,”: ”navnlig”.

adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær m.v.

§ 4

I lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. lovbekendtgørelse nr. 1019 af 23. september 2014, foretages følgende ændring:

1. § 55, stk. 2, nr. 3, affattes således:

§ 55. I afgørelser med udvidet votering deltager i mødet 2 medlemmer og 2 ankechefer, hvoraf den ene er formand.

Stk. 2. Udvidet votering skal benyttes i sager om følgende:

- 1) Sager, hvor Ankestyrelsen har besluttet, at sagen har principiel eller generel betydning, jf. § 52 c, stk. 1.
- 2) Afgørelser truffet af børn og unge-udvalget, jf. § 74 i lov om social service.
- 3) Sager om Ankestyrelsens samtykke til eller anmodning om adoption uden forældremyndighedsindehaverens samtykke efter adoptionslovens § 9 og § 10.
- 4) Sager om tilbageholdelse i boligen efter § 127 og om optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter § 129 i lov om social service.
- 5) Afgørelser, der er udsat med henblik på udvidet votering, jf. § 53, stk. 3.
- 6) Andre sager, som styrelseschefen beslutter har principiel eller generel betydning.

Stk. 3. Afgørelsen træffes ved almindeligt flertal. Hvis stemmerne står lige, er formandens stemme afgørende.

”3) Sager om Ankestyrelsens samtykke til, at et barn adopteres uden samtykke fra forældrene efter adoptionslovens § 9.”

§ 5

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. oktober 2015.

Stk. 2. § 3, nr. 1, finder alene anvendelse på adoption, der gennemføres efter lovens ikrafttræden.

§ 6

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. §§ 1 og 3 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.